

БРОДСЬКИЙ МИКИТА ВОЛОДИМИРОВИЧ

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ СТАЛИХ СЛОВСПОЛУЧЕНЬ В
АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

035 ФІЛОЛОГІЯ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Основні теоретичні принципи фразеології.....	7
1.1. Основні ознаки фразеологічних одиниць.....	7
1.2. Лінгвістична природа сталих словосполучень. Структурна специфіка сталих словосполучень та кліше.....	22
1.3. Типи фразеологізмів англійської мови.....	28
1.4. Підходи до класифікації фразеологічних зворотів німецької мови.....	35
Висновки до 1 розділу.....	40
РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти перекладу сталих словосполучень.....	42
2.1. Основні перекладацькі прийоми та їх характеристика.....	42
2.2. Тенденції перекладу сталих словосполучень в англійській мові.....	55
2.3. Специфіка перекладу сталих словосполучень у німецькій мові.....	60
Висновки до 2 розділу.....	72
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Вивчення фразеологічних одиниць є необхідною складовою частиною дослідження лінгвоментальності певного народу. Стійкі звороти відбивають досвід, накопичений протягом тисячоліть, та виражають концептуальний шар свідомості народу.

Фразеологізми займають особливе місце серед інших одиниць мовної системи. Вони виникають у зв'язку з потребою виражальних засобів комунікації – вербального вираження почуттів, емоційних оцінок, засобів емоційного впливу, влучних характеристик людини, предметів, явищ тощо.

Об'єктом дослідження є сталі словосполучення, що піддаються певним перекладацьким трансформаціям під час перекладу з англійської та німецької мов українською.

Предметом дослідження - особливості перекладу сталих словосполучень з англійської та німецької мов, способи та методи їх перекладу .

Головною **метою** дипломної роботи є виявлення основних функцій і особливостей вживання сталих словосполучень в англійських і німецьких науково-публіцистичних текстах, а також дослідження специфіки перекладу сталих конструкцій на українську мову.

Для реалізації поставленої мети дослідження необхідне вирішення наступних **завдань**:

1. Вивчити роботи відомих вчених-лінгвістів стосовно даної теми
2. Визначити види та дати характеристику сталих словосполучень
3. Проаналізувати особливості вживання та перекладу сталих словосполучень в англійській та німецькій мовах.

На підставі аналізу відповідних робіт з теоретичної граматики дослідити:

Основні методи дослідження, що були використані в даній роботі: комплексний перекладознавчий аналіз з огляду на історію розвитку українського

та закордонного перекладознавства; порівняльний аналіз наукової та критичної літератури відносно даної теми, порівняльний аналіз перекладу сталих виразів з англійської, німецької на українську мову, метод якісної обробки даних, метод кількісної обробки даних, інтерпретація власних думок стосовно.

Матеріалом дослідження є сучасні оригінальні англо-та німецькомовні тексти та переклади українською мовою, а також сучасні оригінальні українські тексти та їх переклади англійською та німецькою.

Наукова новизна дипломної роботи полягає у створенні порівняльної характеристики перекладу сталих словосполучень з англійської та німецької мов та проведенні паралелей між двома іноземними мовами та українською, в той же час визначення спільних та відмінних рис вживання сталих словосполучень в англійській, німецькій та українській мовах.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони поглиблюють розуміння мовного явища, виділяють усі проблеми, пов'язані із перекладом сталих словосполучень та шляхи подолання проблем перекладу.

Практична значимість роботи полягає у можливості застосування результатів дослідження для розв'язання практичних проблем пов'язаних з англо-німецьким перекладом, Застосування матеріалів дослідження для викладання теоретичних курсів та спецкурсів.

РОЗДІЛ 1.

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ФРАЗЕОЛОГІЇ

1.1 Основні ознаки фразеологічних одиниць

Фразеологізми займають особливе місце серед інших одиниць мовної системи. Вони виникають у зв'язку з потребою виражальних засобів комунікації – вербального вираження почуттів, емоційних оцінок, засобів емоційного впливу, влучних характеристик людини, предметів, явищ тощо.

Фразеологізм виникає також у зв'язку з потребою конкретизації факту чи явища, яке названо словами. “Однак, характеризуючи вже названий предмет, фразема виділяє у ньому окремі сторони, грані, властивості й через них повторно його називає” [9,240]. Тобто фразеологізм одночасно і називає, і характеризує явище чи факт навколишньої дійсності, дає йому емоційну, морально-естетичну, динамічну та іншу оцінку.

Так, наприклад, вживані І. Франком фразеологізми *дитя гір, не дрібний на око, слабка сторона, криве слово, справа життя, заяче серце, несповна розуму* не тільки називають об'єкт, явище, факт дійсності, але й дають якісну й емоційну характеристику: “людина, близька до природи (*гір*)”, “малопомітний, мізерний”, “недолік”, “образа”, “головна справа”, “ляклива, боягузлива людина”, “недоумкуватий”.

В основі фраземного значення лежить образне (метафоричне) значення, яке виникає на підставі значень складників (мовного матеріалу), з яких утворилась фразеологічна одиниця. Лінгвіст В.Телія, визначаючи знакову специфічність фразеологізмів, указує, що “вони визначають мікротексти, у номінативну основу яких, пов'язану із ситуативним характером означуваного, втягуються при їхній концептуалізації усі типи інформації, характерні для відображення ситуації у

тексті, але подані у фразеологізмах у вигляді “конверта”, придатного до вживання як текст у тексті” [20, 8].

В українському мовознавстві існують різні визначення фразеологічної одиниці (фразеологізму). “Словник лінгвістичних термінів” Д. Ганича, І. Олійника подає, зокрема, таке визначення: “фразеологічна одиниця (фразеологізм) – лексико-граматична єдність двох і більше нарізнооформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, але неподільна лексично, стійка у своєму складі й структурі, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові” [6, 37].

Лінгвіст Л. Авксентьев під фразеологізмом розуміє окрему самостійну одиницю мови, що характеризується фразеологічним значенням, компонентним складом, граматичними категоріями, відтворюваністю [1,16]. М. Демський визначає фразеологізм як окрему самостійну одиницю мови, “яка характеризується фраземним значенням, компонентним складом та граматичними категоріями й виконує номінативну функцію, а разом з нею характеризує називаний фраземою предмет чи його динамічні й статистичні ознаки” [9, 240].

Отже, термін “фразеологізм” усталився в сучасному мовознавстві як найменування семантично неподільного словосполучення слів, що називає предмет чи явище і дає їм оцінку. Крім того, фразеологізм може становити окреме речення або виконувати функцію окремого члена речення.

Важливим для розуміння фразеологічного значення є відмінність фраземи від лексеми. “Фразема – нарізнооформлена одиниця мови і завжди становить єдність мінімум двох компонентів – генетичних слів, тоді як слово – цілісно оформлена одиниця, яка складається з морфем” [9,241]. Однак основною відмінністю вважається їх семантика. “Фраземне значення – це образне уявлення метафоричного, метонімічного чи порівняльного типу, через яке називається денотат і дається його конотативна характеристика в сигніфікаті, тоді як лексичне значення – це насамперед його предметно-речовий зміст.

Фраземне значення мотивується образом, що виникає на основі значень складників дериваційної бази, тоді як лексичне значення слова визначається морфемами”, тобто значення фразеологізму завжди має образну основу. Внутрішня форма фраземи – це образне уявлення, яке виникає на основі значень складників [9, 242].

Відмінними, як зазначають науковці, є причини виникнення слова і фраземи. “Кожне слово виникає у зв’язку з тим, що людині потрібно номінувати якісь нові “шматочки” дійсності або усвідомлені нею нові грані, сторони вже номінованих. Виникнення нових фразем зумовлено причинами, закладеними в самій суті слова, тобто в його узагальненості”.

Отже, фраземи виникають у зв’язку з новими потребами, наприклад, конкретизації детонатів, уже названих словами: зокрема, на позначення певної дії, наприклад, *бити* існує лексема, а фраземи: *ребра лічити, наминати боки, гладити по спині* не тільки називають дію бити, але й конкретизують її – “бити з нанесенням ударів по корпусу”; *ставити синці, розписати спину* – “бити до синців, помітних слідів бійки”; *годувати потиличниками* – “бити по потилиці”; фраземи: *зранку до вечора, зранку до смерку, зранку до ночі, від зорі до зорі* визначають часовий проміжок “весь день”, однак кожна з них позначає трохи більший часовий проміжок. [9, 242]

Отже, фразеологічні одиниці характеризуються такими **основними ознаками**:

1. Усталена (стійка, фіксована) конструкція словосполучення чи речення, що є фразеологізмом: *дати драла, витрішки продавати, як кіт наплакав, їж пиріг з грибами, тримай язик за зубами*.
2. Слова, які є компонентами фразеологізмів, втрачають своє значення і всі разом виражають одне лексичне значення: *по самі вуха (дуже), ні за цапову душу (даром), гав ловити (пропустити), дихати на ладан (слабувати), ні богу свічка, ні чорту кочерга (ніщо)*.

3. Фразеологізми не створюються у процесі мовлення, а як готові мовні одиниці відтворюються в міру потреби при спілкуванні: *Старі люди правду кажуть: “ Два хитрих мудрого не переважають ”* (Л. Глібов); *А це колись одного дня, ні сіло ні впало, Параска рип нашими сінешними дверима* (І. Нечуй-Левицький).

4. У складі речення фразеологізми виступають основним членом речення (частіше присудком, обставиною), оскільки виражають одне лексичне значення: *Од цариці прийшов указ лоби голити* (Т. Шевченко); *Часом перед очима Тоні, замість овечок, постаєте ви, міські жевжюки, ледачі мамині синки, що б'єте байдюки по проспектах* (О. Гончар); *Семен стояв ні в сих ні в тих, тримаючи в руках торбину, не знаючи, чи залишитися тут, чи тікати* (М. Коцюбинський).

5. Характеризуючи позитивно або негативно особу, предмет, дію чи явище, фразеологізми надають тексту певного стилістичного забарвлення: *молодиці-цокотухи тут баяндраси понесли* (І. Котляревський); *Що твої промови, коли ти ні бе ні ме в правилах мови* (С. Олійник); *Документи мені підготуй, щоб комар носа не підточив* (М. Стельмах).

6. Як і окремі слова, фразеологізми можуть формуватися у синонімічні та антонімічні ряди. Так, про ледарювання можна сказати кількома синонімічними фразеологізмами: *байдюки бити, ханьки м'яти, лежня справляти, собак ганяти, гулі правити, баглаї годувати, гандри бити, посиденьки справляти, ні за холодну воду, боки відлежувати*. Дії залицяльника характеризують фразеологізмами-синонімами: *підбивати клинці, пускати бісики, стріляти очима, смалити халявки*. Втечу можна передати іншими синонімічними фразеологізмами: *накивати п'ятами, дати драла, дати ходу, дати дьору, ноги в руки, ноги на плечі, як сірий лозами*. [11, 73].

Один із таких синонімічних рядів фразеологізмів знаходимо у повісті Михайла Стельмаха “Щедрий вечір”: *Там (у церкві) я мав і покаятися, і набратися розуму, якого усе чомусь не вистачало мені. Та я не дуже цим і*

журився, бо не раз чув, що такого добра бракувало не тільки мені, але й дорослим. І в них теж чогось вискакували клепки, розсихались обручі, губились ключі від розуму, не варив баняк, у голові літали джмелі, замість мізків росла капуста, не родило в черепку, не було лою під чуприною, розум якось втулявся аж у п'яти і на в'язах стирчала макітра.

Антонімічні пари фразеологізмів передають протилежні значення та оцінки:
хоч греблю гати (багато) — на макове зерно (мало)
ляси точити (говорити) — води в рот набрати (мовчати)
піти вгору — піти на дно
білий як сніг — чорний як смола
брати в голову — викинути з голови
довести до пуття — поставити хрест.

Частина фразеологізмів уже за будовою є антонімічна, оскільки містить у собі протиставлення: *знайко біжить, а незнайко лежить; скажеш — не вернеш, напишеш — не зітреш; учення світ, а невчення — тьма; журиш, а за діло берись; чорним по білому; праця чоловіка годує, а лінь марнує; з великої хмари — малий дощ.*

До фразеологізмів належать нероздільні вирази типу байдики бити, а також народні прислів'я, приказки, влучні вислови видатних людей (“крилаті слова”), усталені звороти типу *порушити питання, брати участь, винести рішення, розглянути заяву* тощо [11, 74].

Складові компоненти фразеологічної одиниці, втративши своє самостійне значення, виражають у цілому значення фразеологізму, яке для більшості випадків не має нічого спільного із значенням складових компонентів. Отже, основною ознакою фразеологізму є його особливе значення, якого не має вільне сполучення слів. Це цілісне значення фразеологізму утворилося в результаті метафоризації вільного словосполучення.

У структурно-семантичному плані фразеологізми є складнішими утвореннями, ніж слова, оскільки його значення визначається як мінімум двома складниками. “Компоненти фразеологічної одиниці, на відміну від слів у словосполученні – це складові її частини, і між ними відсутні ті смислові, формальні відношення і зв’язки, які є між словами у звичайних словосполученнях” [1,16]. Отже, виступаючи як одиниця мови, фразеологізм може виступати з іншими одиницями мови в смислові та граматичні зв’язки, а отже й мати граматичні категорії, а також вступати в системні зв’язки, як і окремі слова (синонімічні, омонімічні, антонімічні тощо).

Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що фразеологічне значення кожного фразеологізму виражається такою структурою, у складі якої завжди перебуває не менше двох компонентів. Отже, наявність компонентного складу є наступною диференційною ознакою фразеологічної одиниці.

Ще однією ваговою ознакою є відтворюваність, оскільки фразеологічні одиниці виступають у кожному випадкові як готові одиниці мови, які не треба щоразу конструювати. Вони на відміну від вільних словосполучень не створюються за відомими законами лексичних і граматичних сполучень, а виступають готовими надслівними утвореннями.

Оскільки фразеологічна одиниця, якій наявна “єдність форми і змісту” і реалізується з усіма особливостями у своїх відношеннях та зв’язках зі словами, а тому має граматичні категорії, виконує в реченні певну синтаксичну роль, науковці відносять їх до певного лексико-граматичного розряду. Отже, приналежність фразеологічних одиниць до певного семантико-граматичного розряду, їх здатність характеризуватися відповідними граматичними властивостями є також однією з диференційних ознак. Про лексико-граматичну співвіднесеність йдеться у працях М. Алефіренка, М. Демського, Г. Удовиченка, М. Шанського, О. Молоткова та ін.

Таким чином, фразеологічні одиниці мають свою форму і зміст. І, розглядаючись як окремі самостійні частини мови, вони функціонують і протиставляються іншим мовним одиницям тільки в діалектичній єдності своєї форми і змісту. Фразеологізмам властиві такі диференційні ознаки: цілісне фразеологічне значення, компонентний склад, граматичні категорії, відтворюваність. Сукупність мовних одиниць, що характеризуються цими ознаками, становить предмет і обсяг фразеології як лінгвістичної дисципліни [1,17].

Розглянемо особливості творення фразеологізмів в українській мові. Утворення фразеологізмів пов'язане з типом матеріалу, на базі якого вони виникають. В українській мові таких типів п'ять:

- 1) окремі слова української мови;
- 2) вільні словосполучення української мови;
- 3) прислів'я української мови;
- 4) одиниці фразеології української мови;
- 5) іншомовні фразеологізми.

З окремих слів фразеологізми виникають досить часто. Наприклад: *душити розхриставшись, людина у футлярі* і т.д. Найбільше число фразеологізмів утворюється на базі вільних словосполучень. Такі словосполучення набувають нового значення, що переноситься на них за схожістю явищ або їх зв'язку. Голова, наприклад, порівнюється з казанком, звідси *казанок варить* – “голова міркує”.

Немало фразеологізмів виникло і на базі прислів'їв. Наприклад, *старий горобець* (*Старого горобця на полові не проведеш*).

Цікавим видом утворення нових фразеологізмів на базі існуючих є такий, що змінює склад і значення фразеології. Це, так би мовити, розвиток фразеології, наприклад, із словом *зелений* – “вільний”: *зелене світло* – “вільний проїзд” - *зелена вулиця* – *зелена війна*.

На базі фразеологізмів інших мов утворюються запозичені фразеологізми: *лицар печального образу, бути чи не бути* [8, 35].

Отже, фразеологізми утворюються на основі вільних словосполучень, прислів'їв, окремих слів та слів іншомовного походження.

У сучасному мовознавстві відомі кілька типів класифікацій фразеологізмів, які прийнятні і для української фразеології. За семантичною злитістю компонентів розрізняють: а) фразеологічні зрощення; б) фразеологічні єдності; в) фразеологічні сполучення (класифікація В. В. Виноградова). До них додаються ще фразеологічні вислови (за класифікацією М. М. Шанського).

Фразеологічні зрощення — це сталі словосполучення, зміст яких не можна зрозуміти із значень окремих компонентів, що входять до складу фразеологічної одиниці: *піймати облизня; терпець увірвався; ні в сих ні в тих; теревені правити; нині отпущаєши; набити руку; собаку з'їсти; у сорочці народився; піднести гарбуза; скакати в гречку.*

Академік В. В. Виноградов визначає такі чотири типи фразеологічних зрощень:

а) фразеологічні зрощення, до складу яких входять слова, що не вживаються в сучасній українській мові: *кричить на всю Іванівську, розводити теревені, шитися в дурні та ін.;*

б) фразеологічні зрощення, до складу яких входять синтаксично неподільні архаїзми: *притча во язицех;*

в) лексично неподілені фразеологічні зрощення, які виражають різні емоції: *от так клюква, чого доброго;*

г) фразеологічні зрощення, які становлять таку єдність, що лексичне значення окремих їх компонентів не впливає зі сприйняття цілого: *сидіти на бобах; попасти пальцем у небо; товкти воду у ступі; нагнати на слизьке; утерти носа.*

Фразеологічні єдності — стійкі словосполучення, зміст яких певною мірою зумовлений значеннями слів-компонентів: *тримати камінь за пазухою; ложка*

двогтю в бочці меду; намилити шию; стерти в порошок; замилувати очі; зробити з мухи слона; загрибати жар чужими руками.

Це переважно ідіоми, що утворилися від вільних синтаксичних словосполучень унаслідок образного переосмислення: *дати перцю; дати гарбуза; обмити руки; море по коліна; не всі дома; не по конях, то по голоблях; розводити руками* та ін.

Фразеологічні сполучення — стійкі вислови, до складу яких увіходять слова з вільним і фразеологічно зв'язаним значенням. У них цілісне значення впливає з семантики окремих слів: *здобути перемогу; делікатне питання; насупити брови; згорати з сорому; зачепити за живе; важка вода; бронхіальна астма; брати участь; вжити заходів.*

Фразеологічні вислови — це стійкі звороти мови, які семантично не діляться і складаються зі слів із вільним значенням, але в процесі мовлення відтворюються як сталі мовні одиниці. До них належать фразеологічні вислови комунікативного типу (речення).

Це прислів'я, приказки, крилаті вислови, народні порівняння тощо: *дівка не без щастя, козак не без долі; на словах медок, а на серці льодок; величається, як заєць хвостом; бідний, як церковна миша; мовчання — знак згоди; шукайте — і знайдете!*

Фразеологічні вислови номінативного типу — це мовні кліше, виражені переважно простим словосполученням: *пленарне засідання; ринкові відносини; звітно-виборна кампанія; охорона здоров'я; золоті руки; трудові успіхи; чорне золото; ядерна безпека; охорона навколишнього середовища* та ін. [19, 80].

Серед фразеологічних висловів М. М. Шанський розрізняє дві групи:

1. Фразеологічні вирази комунікативного характеру, що являють собою предикативні словосполучення, рівноцінні реченню, є цілим висловленням, виражають те чи інше судження. Наприклад: *Людина — це звучить гордо; Хрін від редьки не солодший.*

2. Фразеологічні вирази номінативного характеру, що є сполученням слів, ідентичним лише певній частині речення, є словесною формою того чи іншого поняття і, як і слова, виконують у мові номінативну функцію. Наприклад: *трудові успіхи; палії війни; вищий учбовий заклад* та ін.

Семантична класифікація фразеологічних одиниць у плані діахронії опрацьована Б. О. Ларіним. У становленні переважної більшості фразеологічних одиниць вихідними є вільні звороти мови, повні за лексичним складом, правильні за граматичною будовою і прямі за значенням.

Класифікація Б. О. Ларіна ілюструє етапи розвитку та перебудови первісних вихідних словосполучень. Вона включає:

а) перемінні словосполучення;

б) стійкі словосполучення, що відзначаються наявністю стереотипності, традиційності і метафоричного переосмислення, відходом від первісного значення;

в) ідіоми, які відзначаються у порівнянні з стійкими метафоричними словосполученнями більш деформованим, скороченим, далеким від первісного лексичним і граматичним складом і помітним послабленням тієї семантичної подільності, яка зумовлює метафоричність, тобто смислову двоплановість [2, 117].

Спробу систематизації стійких (фразеологічних) сполук у функціональному аспекті здійснив С. Г. Гаврин. Він виділяє шість основних типів:

1. Образно-виразні стійкі сполуки, до яких належать метафоричні одиниці (*пустити червоного півня; гора народила мишу*), сполуки з метафоричними компонентами (*яблуко незгоди*), сталі порівняння (*берегти як зіницю ока*), евфонізми (*із гязі в князі*), сталі гіперболи і літоти (*гарматою не проб'єш; виїденого яйця не вартий*), тавтологічні сполуки (*свиня свинею; ливом лити*), сполуки, що створюються на основі поетичного синтаксису (*правда — добре, а щастя — краще*).

Такі експресивно-емоційно забарвлені сполуки відзначаються певною художньою своєрідністю. Вони утворилися не тільки внаслідок звичайного добору слів, але і внаслідок вияву фантазії, гри уяви, що виражається у вдалому переносному вживанні слів, влучності зіставлення, порівняння тощо.

2. Еліптичні сполуки, що об'єднують усічені стійкі сполуки слів: *рад не рад; хоч куди; ні пуху ні пера*.

3. Термінологічні фразеологізми, що охоплюють складені терміни науки, техніки, мистецтва та ін.: *заломлення променів; річ у собі; колінчастий вал; соціалістичний реалізм; культ особи*. Заміна в них одного з компонентів синонімом (пор. ланцюгова реакція — послідовна реакція) руйнує термінологічність.

4. Афористичні фразеологізми, що виражають узагальнюючі умовиводи: *друзі пізнаються в біді; буття визначає свідомість*.

5. Контекстологічні сполуки, які ототожнюються із стійкими утвореннями, що в класифікації В. В. Виноградова називаються фразеологічними сполученнями.

6. Ідіоми — всі стійкі словосполуки, що втратили внутрішню форму: *собаку з'їсти*.

На думку С. Г. Гаврина, такого роду систематизація розкриває природу творення стійких сполук, механізм формування фразеологічного складу мови. [3,37].

Помітне місце в теоретичних дослідженнях посідає граматичний принцип класифікації фразеологічних одиниць.

Морфологічна класифікація передбачає визначення лексико-граматичної природи стрижневого слова, співвіднесення фразеологічних одиниць із певними частинами мови тощо. Послідовне здійснення морфологічної класифікації ускладнюється тим, що в ряді випадків визначити граматичний центр фразеологічного звороту неможливо.

Заслуговує на увагу класифікація фразеологічних одиниць за граматичною формою і семантичними ознаками, опрацьована в ряді праць

В. Л. Архангельським. У ній фразеологічні одиниці поділяються на фраземи і стійкі фрази. Термін “фразама” охоплює фразеологічні одиниці зі структурою словосполучень, а термін “стійка фраза” охоплює фразеологічні одиниці зі структурою речень.

Критерієм синтаксичного принципу класифікації є врахування синтаксичних функцій фразеологічних одиниць. Незважаючи на те, що ті чи інші категорії фразеологічних одиниць виступають саме у певній, типовій для них синтаксичній функції, спостерігаються факти багатофункціональності їх, що теж унеможлиблює послідовне проведення цього принципу.

Спроба класифікації фразеологічних одиниць, виходячи не з характеру внутрішньофразеологічної структури, а з особливостей їх природних структурних зв'язків з іншими одиницями у системі мови, належить М. Т. Тагієву. Фразеологічну одиницю він вирізняє “як самостійну одиницю мови за її оточенням, що створюється на основі власне структурного зв'язку цілого і не збігається із поняттям поширення слів-компонентів на основі їх валентних відношень. Оточення — невід'ємний супутник фразеологічної одиниці. Взята в ізольованому вигляді, фразеологічна одиниця не може бути визначена через саму себе, через лексико-граматичні ознаки своїх компонентів”[3, с. 38]. Вона об'єктивно виділяється із своїм оточенням, разом з яким створює структуру. Так, словосполучення вивести із себе недостатнє без залежного оточення (вивів із себе—кого?), тобто без іменника із семантикою особи у знахідному відмінку.

У контексті “він *вивів із себе* Сидора вчора на вулиці через дрібницю” слова, що вказують на час (вчора), місце (на вулиці), причину дії (через дрібницю) не є структурно необхідними, вони виражають лише ситуативні зв'язки фразеологічної одиниці.

Метод аналізу фразеологічних одиниць за оточенням загострює увагу на дослідженні структурних зв'язків фразеологічних одиниць, що допомагає

вирізнити фразеологічні одиниці на фоні інших лінгвістичних одиниць, сприяє визначенню їх семантики.

Генетична класифікація, що передбачає групування фразеологічного матеріалу за джерелами походження, найбільш детально опрацьована у дослідженнях Л. А. Булаховського, який визначає такі групи:

- 1) прислів'я і приказки;
- 2) професіоналізми, що набули метафоричного вжитку;
- 3) усталені вислови з анекдотів, жартів і под.;
- 4) цитати й образи з “Старого” і “Нового” завітів;
- 5) численні ремінісценції античної старовини;
- 6) переклади поширених іншомовних висловів;
- 7) крилаті слова українських та іноземних письменників;
- 8) влучні фрази видатних людей.

Генетична класифікація, надзвичайно корисна з погляду історичного вивчення фразеології кожної національної мови, на жаль, не може охопити всіх фразеологічних одиниць, бо далеко не завжди можна навіть при спеціальних дослідженнях точно встановити джерело виникнення того чи іншого вислову.

Лінгвостилістичний аспект дослідження фразеології викликає потребу вироблення стилістичної класифікації фразеологічних одиниць, яка визначає приналежність фразеологічних одиниць до того чи іншого різновиду загальномовного стилю, характеризує їх експресивні особливості тощо. Розглянуті класифікаційні схеми кожна по-своєму допомагають з'ясувати природу фразеологічних одиниць, схарактеризувати особливості їх функціонування і еволюцію їх у мовній системі. [11, 76]

Розглянуті класифікаційні схеми кожна по-своєму допомагають з'ясувати природу фразеологічних одиниць, схарактеризувати особливості їх функціонування і еволюцію їх у мовній системі.

Отже, фразеологізми зі структурою речення і фразеологізми у формі членів речення – це досить виразно диференційовані й кількісно незчисленні явища мови і мовлення, своєрідної структури, семантики й стилістики. Вони – невичерпне багатство сучасної української літературної мови, одне з найбільших джерел її мовленнєвої образності, розумової і почуттєвої розмаїтості, важливий матеріал і засіб сприймання та розуміння всього, у чому може виникнути комунікативна потреба мовців.

Джерела виникнення фразеологізмів.

Фразеологія української мови сформувалася протягом багатовікового історичного розвитку мовної творчості українського народу, його контактів з іншими народами і їх культурами. Тому розрізняють кілька джерел виникнення фразеологізмів:

1. Основним джерелом витворення і поповнення фразеологізмів є жива народна мова, з якої надходять у літературну влучні вирази, прислів'я, приказки, дотепи, жарти. Такі вислови пов'язані з обрядами, звичаями, побутом і характером народу: *дати гарбуза, піймати облизня, вусом не моргнути, теревені правити, крутиться на язиці, свиню підкласти, передати куті меду, витрішки продавати, без задніх ніг, розбити глека, позичити в сірка очей, купувати kota в мішку тощо.*

2. Значна частина фразеологізмів української мови за походженням є виразами професійно-виробничого мовлення: *де тонко, там і рветься, розмотати клубок* (з мови ткачів); *куди голка, туди й нитка, вушко голки, білими нитками шите, на живу нитку* (з мови кравців); *брати в лецата, між молотом і ковадлом, куй залізо, поки гаряче, гайки підкрутити* (з мови ковалів); *брати бика за роги; прокласти першу борозну, повертати голоблі* (з мови господарів); *змотувати вудки, клювати на живця* (з мови рибалок); *увіходити в роль, як по нотах, коронний номер, у своєму репертуарі, потрапити в тон* (з мови артистів);

схрещувати мечі, не нюхати пороху, здавати позиції, брати рубіж (з мови військових) та ін.

3. Є в українській мові й фразеологізми античного походження: *дамоклів меч, авгієві стайні, муки Тантала, прокрустове ложе, езопівська мова, гордіїв вузол, нитка Аріадни, яблуко незгоди, золоте руно, канути в Лету, царство Аїда, ахіллесова п'ята, гомеричний сміх, діогенова бочка, олімпійський спокій, мов фенікс з попелу, між Сциллою і Харібдою, Сади Семіраміди*.

4. Фразеологізми біблійного походження: *Адам і Єва, блудний син, брат піднявся на брата, вавилонське стовпотворіння, вигнання з раю, випити гірку чашу, глас вопіючого в пустині, дерево пізнання добра і зла, до сьомого коліна, долина печалі, земля обітована, змій-спокусник, іти на Голгофу, Іуда Іскаріот, іудині срібники, книга за сімома печатями, каїнова печать, нести свій хрест, Ноїв ковчег, поцілунок Іуди, розіпни його, сад гетсиманський, сім смертних гріхів, тайна вечеря, терновий вінок, умивати руки, у поті чола, фіговий листок, манна небесна* та ін.

5. Крилаті слова — це образні вислови, цитації, афоризми, що вийшли з відомих літературних чи публіцистичних джерел і зажили своїм окремим життям, стали акумульованим, стислим вираженням важливої ідеї, думки, сентенції: *Викинути ідола в Дніпро* (літопис); *О часи! О звичаї!* (Марк Туллій Ціцерон); *лицар печального образу* (Мігель Сервантес де Сааведра); *бути чи не бути* (У. Шекспір); *О мить прекрасна, зупинись!* (Йоган-Вольфганг Гете); *герой нашого часу* (М. Лермонтов); *Апостол правди і свободи, караюсь, мучуь, але не каюсь* (Т. Шевченко); *чуття єдиної родини, сталь і ніжність, перемагають і жить, сонячні кларнети* (П. Тичина); *Нове життя нового прагне слова* (М. Рильський); *Найбільший скарб усього людства є сама людина, Дитинство дивується, молодість обурюється, тільки літа дають нам рівновагу. Всяка справа має свою нудьгу* (О. Довженко) [11, 75].

6. Прислів'я — це усталений вислів повчального характеру, що виражає переважно морально-етичну ідею: *Хто знання має, той і мур ламає; Добрі діти — дому вінець, погані діти — дому кінець; Життя — це не те, що ти прожив, а те, що ти зробив; Ворона й за море літала, та все чорна вертала; Не бери придане — бери дівчину кохану; З горілкою кохаєшся — розуму лишаєшся; Біда — не вода, не спливе без сліди.*

Особливістю прислів'їв є те, що вони мають здебільшого римовану форму, складаються з двох частин. Змістом другої частини є протиставлення першій або висновок: *Ранні пташки росу п'ють, а пізні слізки ллють; Здобудеш освіту — побачиш більше світу; Слово не горобець, вилетить — не спіймаєш.*

7. Приказка — усталений вислів узагальненого змісту, який часто має пряме значення (прикладання) до конкретної життєвої ситуації: *Купив хрону долимону; У кожної свашки свої замашки; Кожна травинка на своєму корені росте; Кожна квітка по-своєму пахне; До цих дівчат треба сім раз умиться; На чужому горі зі своїм зустрінешся; Не трать ходу до поганого броду.*

Від прислів'їв приказки відрізняються тим, що в них немає висновків, повчань (другої частини вислову). Вони ніби натякають на результат.

Відома дослідниця крилатих слів А. П. Коваль вважає, що слова, щоб стати крилатими, повинні випурхнути з-під обкладинки книжки, відірватись, від неї, навіть переосмислити і розширити значення [11, 77].

Отже, більшість українських фразеологізмів виникли з приказок, прислів'їв, крилатих висловів, а також фразеологізмів біблійного і античного походження.

1.2.Лінгвістична природа сталих словосполучень.Структурна специфіка сталих словосполучень та кліше

Англійська мова має тисячолітню історію. За такий проміжок часу в ній накопичилось величезна кількість виразів та словосполучень, які вийшли

напрочуд вдалими та гарними. Так і виник особливий шар мови – фразеологія, сукупність сталих виразів, що мають самостійне значення [5, 3] добре знання будь-якої мови, в тому числі і англійської, неможливе без знання її фразеології. Знання фразеології значно полегшує читання як публіцистичної, так і художньої літератури.

Більше того, розумне та доречне використання фразеологізмів робить мову більш ідіоматичною. За допомогою фразеологічних виразів, які не перекладаються дослівно, а сприймаються переосмислено, підсилюється естетичний аспект мови. «З допомогою ідіом, як з допомогою різних відтінків квітів, інформаційний аспект мови доповнюється чуттєво-інтуїтивним описом нашого світу, нашого життя» [10, 33].

В сучасному мовознавстві нема однієї відповіді на питання про сутність та визначення фразеологічного звороту як мовної одиниці. Існують теоретичні розбіжності з приводу об'єму фразеології та характеру мовних фактів, трактованих як фразеологізми.

Про важливість точного визначення фразеологічної одиниці свідчить лексикографічна практика, коли в словниках в якості фразеологізмів приводяться звичайні словосполучення та слова.

Фразеологічні одиниці відображають у своїй семантиці довгий процес розвитку культури народу, фіксують та передають від покоління до покоління культурні установки.

Фразеологічні одиниці завжди звернені на суб'єкт, тобто «виникають вони не стільки для того, щоб описувати світ, скільки для того, щоб його інтерпретувати, оцінити та виразити в його адресу суб'єктивне відношення» [10, 11]. У центрі фразеологічного значення – сама людина, її світогляд.

Світ речей людина порівнює, у першу чергу, з самою собою, проводячи аналогії з будовою свого тіла, зі своїми діями, якостями. У плані вираження це проявляється у використанні в якості компонентів фразеологічної одиниці слів –

назв частин тіла та органів людини, назв його природних станів, рухів, інтелектуальних, емоційних процесів (bodyandsoul – душою та тілом; betheheartandthesoulofsomething – бути душею компанії; angerbeginswithfollyandendswithrepentance – злість починається з безглуздя, а закінчується каяттям; angrymanopenhismouthandshutshiseyes – розлючена людина втрачає розум і дає волю язичку; angerandhastehindergoodcounsel – злість і поспіх заважають прийняти добру пораду).

В.Телія висував гіпотезу: «Система образів, закріплених у фразеологічному складі мови, служить свого роду «нішею» для кумуляції світогляду і так чи інакше пов'язана з матеріальною, соціальною або духовною культурою даної мовної спільноти, а тому може засвідчити її культурно-національний досвід та традиції» [33, 7].

Фразеологізми вважаються придатним ґрунтом для дослідження мови та культури. В.В. Виноградов відмічав: «Вивчення процесів виникнення та еволюції ідіом необхідно пов'язувати з історією суспільних форм, з історією матеріальної культури, з історією взаємодії та боротьби різних класових, національних, професіональних мов та діалектів» [14,13]. Необхідність збору, вивчення та опису фразеологізмів як номінативних одиниць завжди була актуальною.

Питання аспекту утворення фразеологізмів розглядалися у роботах В.В.Виноградова, В.Л.Архангельського, Г.А.Селіванова, А.М.Бабкіна, Б.А.Ларіна, Ю.А.Гвоздарьова, Л.І.Ройзензона, Р.Н.Попова, М.М.Копиленко, В.М.Мокієнко та ін.

Дослідники В.Л.Архангельский, С.Г.Гаврин, В.Н.Телія визначають фразеологізм як мовну одиницю, для якої характерні такі другорядні ознаки, як метафоричність, еквівалентність та синонімічність. В.В.Виноградов висував як найбільш суттєву ознаку фразеологічної одиниці її еквівалентність та синонімічність слову [14, 15]. Але, на думку Н.М.Шанського, багатьом словам також властива метафоричність, а еквівалентність – не всім сталим виразам [37, 17]. Тому включення цих другорядних та залежних ознак у визначення фразеологізму

не зовсім правильно. Вчений підкреслював, що «правильна дефініція фразеологізму неможлива без урахування його відмінностей від слова та вільного словосполучення» [37, 17].

Клішовані мовні одиниці повинні володіти деякими ознаками, які б і визначали їх статус, як мовних одиниць. Головною ознакою мовних клішованих одиниць є їхня відтворюваність у мовленні [23,18]. У лінгвістиці існує кілька різних підходів стосовно їхньої відтворюваності. Перший підхід запропонований дослідниками, котрі вважають, що відтворювати мовленнєву діяльність – це означає постійно виробляти та інтерпретувати нові вирази, які комуніканту досі чути не доводилось [24, 23]. Згідно з такою точкою зору, мовленнєва діяльність – творчий процес створення унікальних комбінацій одиниць мови. Виходячи з такої позиції, ми не можемо говорити ні про які клішовані мовні одиниці, оскільки заперечується сама їх природа.

Інша теорія базується на твердженні про те, що у пам'яті людини існують готові комунікативні фрагменти, при допомозі яких він пізнає світ і взаємодіє з ним. Такі фрагменти зберігаються в пам'яті після першого візуального контакту або слухового сприйняття, а потім саме воно відтворюється в мовленнєвому процесі [34, 22].

Мовні кліше, як і усі відтворювані мовні одиниці, необхідно розглядати усередині фразеологічної системи мови. При широкому розумінні фразеології, при якому до її складу включаються не лише мовні одиниці з переосмисленими компонентами, але і звороти, і вирази у своїх прямих значеннях, які мають критерій відтворюваності, подібне включення не викликає сумнівів. Про фразеологічну природу кліше говорить Д.Розенталь у своєму визначенні цього терміну : «мовний стереотип, готовий зворот, що використовується як легко відтворний в певних умовах і контекстах стандарт. Кліше утворює конструктивну одиницю, зберігаючи свою семантику, а у багатьох випадках і виразність» [28,33].

Як видно з цього визначення, Д.Розенталь, у свою чергу, констатує наявність у кліше такої ознаки фразеологізму, як відтворюваності.

Як зазначає В. В. Гвоздєв, кліше – це «фразеологізми плюс ще щось», і тільки визначивши це «щось», ми виявимо специфіку кліше [17, 16]. У вказаній роботі В. В. Гвоздєва пропонуються досить чіткі критерії виділення кліше в окремий клас лексичних одиниць:

- 1) відтворення кліше в мові;
- 2) їх поява в конкретних умовах мовного акту, в типових ситуаціях-контекстах;
- 3) реалізація семантики кліше винятково в реальному контексті; 4) деяке послаблення їх синтагматичних зв'язків з іншим висловлюванням [17, 19].

Фразеологізм як мовна одиниця має не тільки особливу семантику, котра представляє собою частину мовної картини світу, здатну виражати різноманітні експресивно-оціночні відтінки в мові, але і своє походження, свої словотворчі зв'язки з іншими словами, індивідуальну етимологію та історію, певне відношення до літературної норми та місце в стилістичній системі, більшу чи меншу актуальність і, відповідно, частотність вживання у мові.

Саме такі стійкі словосполучення називають фразеологічними одиницями (ФО).

Проте, поняття фразеологічної одиниці неоднозначне, і різні лінгвісти дають різне визначення ФО, так як критерії фразеологічності не являються загальноприйнятими. Наприклад, А.В. Кунін, визначає ФО як «стійке поєднання лексем з повністю або частково переосмисленим значенням» [26, 44].

В.В. Виноградаров дає детальніше визначення. Він вважає, що ФО ніщо інше, як «стійкі словесні комплекси, що протиставляються вільним синтаксичним словосполученням як готові мовні утворення, що не створюються в процесі мовлення, а лише відтворюються» [14, 33].

Ретельно опрацювавши суперечливі теорії відомих спеціалістів в галузі фразеології, ми можемо виділити деякі спільні ознаки, характерні для ФО:

- 1) готові мовні одиниці, котрі не створюються в процесі спілкування, а добуваються з пам'яті цілими. На відміну від вільних словосполучень, котрі створюються нами безумовно в процесі мовлення, фразеологізми використовуються в готовому вигляді такими, якими вони закріпилися в мові, якими їх утримує наша пам'ять;
- 2) кладні мовні одиниці, вони створюються поєднанням декількох компонентів, не зберігаючи при цьому значення самостійних слів;
- 3) в акцентологічному відношенні це такі звукові комплекси, в яких складові компоненти мають два і більше основні наголоси;
- 4) вони володіють постійністю складу. Той чи інший компонент не можливо замінити близьким за значенням словом, в той час, як вільні словосполучення допускають заміну у своєму складі;
- 5) дослівна неперекладність фразеологізмів;
- 6) граматична категоріальність, тобто здатність усього звороту виступати в ролі одного члена речення (сторч головою – обставина способу дії, шкіра та кістки – означення);
- 7) сталість граматичної форми також властива для фразеологічної одиниці. Кожен член фразеологічного словосполучення відтворюється з певною граматичною формою, котру не можна самовільно замінити;
- 8) для більшості фразеологізмів характерний сталий порядок слів.

Не можна міняти місцями компоненти, котрі входять до складу сталого виразу.

Фразеологізми мають володіти всіма згаданими властивостями, котрі відрізняють їх від вільних словосполучень [14, 64]. Фразеологізми є мовними одиницями, для яких характерне власне значення, незалежне від значень їх компонентів. Фразеологізми відрізняються непроникністю структури. Основна маса фразеологізмів виступає в вигляді цілісних мовних одиниць.

В основі класифікації українських фразеологічних одиниць лежить семантична класифікація, яку запропонував В.В.Виноградов. Він виділив три типи ФО: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення [13, 33].

Фразеологічні зрощення – семантично неподільні ФО, у яких цілісне значення немотивоване, тобто не впливає із значень компонентів (бити байдики, точити лясси, собаку з'їсти) [33, 19].

Фразеологічні єдності – тематично неподільні одиниці, але цілісне значення їх певною мірою мотивоване значенням компонентів (тримати камінь за пазухою, не нюхати порошу, прикусити язика) [33, 19].

Фразеологічні сполучення – це такі стійкі мовні звороти, які не є «безумовними семантичними одиницями», оскільки характеризуються певною самостійністю складових частин. Одне слово у фразеологічному сполученні є стрижневим й не може бути замінено іншим, а ті слова, що його характеризують, допускають взаємну заміну чи підстановку (бере досада (зло, страх, жаль); порушити питання (справу, проблему); не сходити з язика (уст)) [33, 19].

1.3 Типи фразеологізмів англійської мови.

Як самостійна лінгвістична дисципліна фразеологія виникла порівняно недавно. Предмет і завдання, обсяг і методи вивчення фразеології ще недостатньо чітко визначені, і тому не отримали повного висвітлення.

Менше за інших розроблені питання про основні особливості фразеологізмів у порівнянні з вільними словосполученнями, про класифікацію фразеологічних одиниць та співвідношення їх з частинами мови і т. д. У мовознавців не склалося єдиної думки про те, що таке фразеологізм, немає, отже, і єдності поглядів на складу цих одиниць у мові. Одні дослідники (Л. П. Сміт, В. П. Жуков, В. М. Телія, Н. М. Шанський тощо) включають до складу фразеології

стійкі поєднання, інші (Н. М. Амосова, А. М. Бабкін, А. І. Смирницький та ін) - тільки певні групи. Так, деякі лінгвісти (у тому числі й академік В. В. Виноградов) не включають в розряд фразеологізмів прислів'я, приказки та крилаті слова, вважаючи, що вони за своєю семантикою та синтаксичній структурі відрізняються від фразеологічних одиниць. В.В.Виноградов стверджував: «Прислів'я та приказки мають структуру пропозиції і не є семантичними еквівалентами слів»*.

До завдань фразеології як лінгвістичної дисципліни входить всебічне вивчення фразеологічного фонду того чи іншої мови. Важливими аспектами дослідження цієї науки є: стійкість фразеологічних одиниць, системність фразеології і семантична структура фразеологічних одиниць, їх походження та основні функції. Особливо складною галуззю фразеології є переклад фразеологічних одиниць, що вимагає чималого досвіду у сфері дослідження цієї дисципліни.

Фразеологія розробляє принципи виділення фразеологічних одиниць, методи їх вивчення, класифікації та фразеографії - опису в словниках.

Фразеологія користується різними методами дослідження, наприклад компонентним аналізом значення.

На базі існуючих у мовознавстві методів дослідження розробляються «власне фразеологічні прийоми аналізу та опису»*:

1. Метод ідентифікації - встановлення тотожностей слів і синтаксичних конструкцій, які утворюють фразеологізми, з їх вільними аналогами;

2. Метод аплікації, що є різновидом методу ідентифікації, метод обмежений у виборі змінних, що встановлює відмінні структурно-семантичні організації фразеологізму від сполучень утворених відповідно до регулярними закономірностями вибору і комбінації і т.п. Фразеологія пропонує різні типи

класифікацій фразеологічного складу мови залежно від властивостей фразеологізмів та методів їх дослідження.

Предметом історії фразеології є вивчення первинних, вихідних форм і значень фразеологізмів, визначення їх джерел за всіма доступними пам'ятників, виявлення сфер їх вживання в різні епохи існування мови, а також встановлення обсягу фразеологічного складу і його системної упорядкованості в ту чи іншу історичну епоху розвитку мови.

На жаль, в англійській та американській лінгвістичній літературі мало робіт спеціально присвячених теорії фразеології, а й у наявних найзначніших роботах не ставляться такі фундаментальні питання, як науково обгрунтовані критерії виділення фразеологізмів, співвідношення фразеологічних одиниць і слів, системність фразеології, фразеологічнаваріативність, метод вивчення фразеології та ін

Також не ставиться англійськими і американськими вченими питання про фразеології як про лінгвістичній науці. Цим і пояснюється відсутність в англійській мові назви для даної дисципліни *.

Фразеологія англійської мови, як і лексика, являє собою струнку систему. Вона володіє автономністю, оскільки фразеологізми принципово відрізняються, з одного боку, від окремих слів, з іншого - від вільних словосполучень, і в той же час входить у більш складну систему загальнонаціональної мови, перебуваючи в певних відносинах з різними його рівнями.

Наприклад, як і слова, фразеологізми складаються з фонем, які виконують смислорозлічительную функцію; це визначає системні зв'язки фразеології з фонематичним рівнем мови.

Фразеологізми по-різному співвідносяться з різними частинами мови, що характеризує їх системні зв'язки на морфологічному рівні.

Виконуючи певні синтаксичні функції в реченні, фразеологізми перебувають у системних відносинах з іншими мовними одиницями на синтаксичному рівні.

У складі фразеологічної системи англійської мови виділяються різноманітні парадигми (групи) фразеологізмів, що об'єднуються за їх характерними ознаками.

Крім вже згаданих груп фразеологізмів, можна розглянути і ряд інших, виходячи з власнелінгвістичних ознак: фразеологізми однозначні і багатозначні, омонімічні, синонімічні, антонімічні та деякі інші.

Також за стилістичними особливостями необхідно розрізняти стилістично марковані й нейтральні фразеологізми, причому перші дозволяють виявити у своєму складі різні пласти, що істотно різняться за стилістичному забарвленню і стильової приналежності.

Синтагматичні відносини фразеологізмів характеризуються можливостями їх сполучуваності з певним колом лексичних одиниць.

Одні фразеологізми відрізняються досить обмеженою сполучуваністю, наприклад, фразеологізм *into the public eyes*, який поєднується з дієсловом *to come*, *to be*, але не поєднується з дієсловами *to take*, *to become*, etc.

Іншим фразеологізмам властива єдинична, замкнута сполучуваність, їх можна вжити лише з одним єдиним словом. Однак серед фразеологізмів чимало й таких, які мають розмаїттям синтагматичних зв'язків.

Зупинимося детальніше на системних зв'язках фразеологічних одиниць, що визначаються лінгвістичними особливостями.

Більшість фразеологізмів характеризується однозначністю: вони мають лише одне значення, їх семантична структура досить монолітна:

From the first look - *попершомувраженню*

To daydream - *віддаватися безтілесним мріям*

Але є фразеологізми, які мають кілька значень:

To play fool:

1. нічого не робити
2. вести себе несерйозно, дурити
3. робити дурниці.

Багатозначність виникає зазвичай у фразеологізмів, які зберегли у своїй мові часткову вмотивованість значень.

Причому багатозначність легше розвивається в фразеологізмів, які мають цілісне значення і за своєю структурою, і які можна співвіднести з словосполученнями.

Для сучасної англійської мови характерний розвиток образного, фразеологічного значення у термінологічних поєднань: питома вага, центр ваги, точка опори, звести до спільного знаменника і подібні.

Як відомо, фразеологізми виникають з вільного поєднання слів, яке вживається в переносному значенні. Поступово переносність забувається, стирається, і поєднання стає стійким.

В англійській мові існують такі типології фразеологізмів:

1. Типологія, заснована на граматичному схожості компонентного складу фразеологізмів.

a) поєднання прикметника з іменником:

Vicious circle - зачароване коло

The Indian summer - бабине літо

b) при перекладі на російську мову поєднання іменника в називному відмінку з іменником у родовому відмінку:

Point of view - точка зору

Apple of discord - яблуко розбрату

з) поєднання прийменниково-відмінкової форми іменника з прикметником:

Be on a good footing - бути на короткій нозі з ким-небудь

d) поєднання дієслова з іменником (з приводом і без приводу):

Come to one's senses - братися за розум

Cock one's nose - задиратиніс

е) поєднання дієслова з прислівником:

To see through somebody - бачити наскрізь

Fly high - бути дуже честолюбним

Get down to earth - спуститися з хмар на землю

ф) поєднання дієприкметника з іменником:

One's heart is bleeding - серце кров'ю обливається

2. Типологія, заснована на відповідності синтаксичних функцій фразеологізмів і частин мови, якими вони можуть бути заміщені.

а) іменні фразеологізми:

Swan-song - лебедина пісня

(В реченні вони виконують функції підмета, присудка, доповнення; за характером зв'язків з іншими словами в поєднанні можуть управляти яким-небудь членом і бути керованими);

б) дієслівні фразеологізми

Hold one's ground - триматися дуже твердо, не здавати своїх позицій

(В реченні виконують роль присудка; в поєднанні з іншими словами можуть узгоджуватися, управляти і бути керованими);

с) ад'єктивних фразеологізми

In blooming health - кров з молоком

(Мають значення якісної характеристики і, подібно прикметником, виступають в реченні у функції визначення або іменної частини присудка);

д) прислівникові або адвербіальні фразеологізми:

Up one's sleeves - через рукави

(Подібно прислівникам, характеризують якість дії і виконують у реченні роль обставин);

е) вигуківі фразеологізми:

Good luck! - В добрий час!

(Подібно междометтям, такі фразеологізми виражають волевиявлення, почуття, виступаючи як окремі, нерозчленовані речення).

Також можна систематизувати фразеологізми та за іншими ознаками. Наприклад, з точки зору звуковий організації всі фразеологізми поділяються на впорядковані за своєю фонікою і нейтральні.

У складі перших об'єднуються фразеологізми з вираженою ритмічною організацією, з римуються елементами, зі звуковими повторами.

Цікава класифікація фразеологізмів за їх походженням.

У цьому випадку можна виділити споконвічно британські фразеологізми (*Fleet Street - вулиця Лондона, де раніше знаходилися редакції найпопулярніших газет*) та фразеологізми, запозичені з інших мов (*Tête-à-tête - з фр.- Віч-на-віч*).

В особливу групу виділяють фразеологізми, запозичені з латинської мови.

Їх джерелом були християнські книги (Біблія), згодом перекладені на англійську мову.

Apple of discord - яблуко розбрату

Значна частина фразеологізмів - це те, що прийшло в англійську мову з античної міфології.

Augean stables - Авгієві стайні

Деякі фразеологізми є кальки - буквальный переклад з мови-джерела.

Фразеологізми широко використовуються в літературі всіх стилів. І грамотний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі того чи іншого фразеологізму. Без знання фразеології неможливо оцінити яскравість і виразність мови, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді просто і сенс всього висловлювання.

1.4 Підходи до класифікації фразеологічних зворотів німецької мови

Мовознавці досліджували різні аспекти фразеології, але до сьогодення немає єдиної думки з питання про обсяг фразеології, немає єдиної класифікації фразеологізмів німецької мови з точки зору їх семантичної неподільності.

У вітчизняній лінгвістиці фразеологічні одиниці вивчені досить глибоко і ретельно на матеріалі різних мов світу. Однак, якщо у вітчизняному мовознавстві синтаксичні дослідження у таких вчених, як А.А. Шахматов, Ф.Ф. Фортунатов, В.К. Поржезінській заклали основу теорії фразеології, то в німецькому мовознавстві цього не відбулося.

Донині, стійкі словосполучення фразеологічного і нефразеологічного типу в працях багатьох німецьких лінгвістів розглядаються в загальній масі словосполучень при аналізі синтаксису і словотворення. Але примітним для дослідження фразеології німецької мови було з самого початку те, що радянські германісти намагалися застосувати класифікацію В.В. Виноградова до матеріалу фразеології німецької мови.

Характерним моментом у використанні класифікації В.В. Виноградова для німецької фразеології було прагнення ряду радянських вчених (М.Д. Городникова, Л.Ф. Зиндер, Т.В. Строева) вдосконалювати цю класифікацію. Так, М.Д. Городникова, виходячи з семантичної структури фразеологізмів типу фразеологічних зрощень і фразеологічних єдностей, об'єднує їх в одну групу під загальною назвою ідіоми і протиставляє їм фразеологічні сполучення, званими лексичним єдностями. [Городникова М.Д., 1978, стор 37]

Аналогічна спроба була зроблена Л.Ф. Зиндер і Т.В. Стройової. Автори цього варіанту об'єднали дві групи класифікації В.В. Виноградова (фразеологічні порівняння і фразеологічні єдності) в одну під терміном фразеологічні єдності. Другою групою перетворень класифікації залишаються фразеологічні сполучення, що протистоять за своїми особливостями фразеологічним єдностям. Однією з найбільш значних класифікацій є функціональна, яка описана в роботі І.І. Чернишової «Фразеологія сучасної німецької мови».

Функціональна класифікація з'явилася в радянській германістиці в той період, коли фразеологічне дослідження В.В.

Виноградова показали важливість розгляд стійких словосполучень і сполучень слів, які мають цілісність розуміння, була відвойована у синтаксису і словотвору, оскільки цілий ряд словосполучень ставився німецькими вченими до складних слів.

Ці одиниці з чистою номінацією, що позначаються як лексичні єдності, номінативні фразеологізми вперше були досліджені як особлива частина вчення про стійкі словосполучення сучасної німецької мови. Дана обставина дозволила детально простежити функцію і структурно-семантичні особливості стійких сполучень слів цієї групи, а також їх відмітні особливості, співвідносні з поєднаннями слів, що виконують в мові експресивно-номінативну функцію.

Однак конкретизація складу одиниць двох великих груп стійких сполучень слів I групи (лексичні єдності або номінативні фразеологізми) і II групи (читача-експресивні фразеологізми) показує, що функціональні відмінності в більшості своїй пов'язані з особливостями структурно-семантичного порядку.

Фразеології сучасної німецької мови дослідники систематизували за цілим рядом принципів. Тим не менш, у даний час вона потребує суттєвих уточнень. Це пов'язано з фактом розвитку теорії фразеології і пізнанням все нових закономірностей, властивою аналізованій системі мови, а також з уточненням методів дослідження фразеології.

Семантична класифікація

Проблемі класифікації фразеологічних одиниць сучасної німецької мови в роботах радянських германістів приділено велику увагу. Найбільш широку популярність здобув варіант семантичної класифікації В.С. Виноградова. На основі саме цієї класифікації буде проводитися дослідження в даній роботі. Фразеологічні одиниці являють собою стійкі з'єднання слів різних структурних типів з одиничною сполучуваністю компонентів, значення яких виникає в результаті семантичного перетворення компонентного складу.

За граматичної структури фразеологічні одиниці можуть бути словосполученнями, предикативними сполученнями, реченнями. За характером значення, виникає в результаті взаємодії структури, сполучуваності та семантичного перетворення компонентного складу, розрізняються:

- а) фразеологічні єдності,
- б) фразеологічні сполучення,
- в) фразеологічні вирази.

Фразеологічні єдності.

Фразеологічний єдність - це семантично неподільний і цілісний фразеологічний зворот, значення якого мотивовано значеннями складових його слів».

Фразеологічні єдності виникають на основі семантичного переосмислення чи зсуву змінних словосполучень. Нове, фразеологічне значення створюється не в результаті зміни значення окремих компонентів словосполучення, а зміною значення всього комплексу. У фразеологічній єдності поглинається і втрачається індивідуальний сенс слів-компонентів. Вони утворюють нерозкладне ціле. Саме цьому розряду фразеології властиво семантична єдність чи семантична цілісність.

Наприклад:

jmdenKopfwaschen - намалювати комусь шию голову;

keinen Finger krümmen - не вдарити палець об палець (буквально, ні зігнути жодного пальця).

Образна вмотивованість фразеологічного єдності може з плином часу збліднути і ослабнути до повної демотивації:

auf dem Ohr liegen - байдикувати (буквально лежати на вусі), *ein Herz nehmen* (або *fassen*) - набратися сміливості.

Однак демотивація фразеологічного єдності не впливає ні на його експресивність, ні на функціонально-стилістичну приналежність.

Фразеологічні сполучення

Фразеологічне поєднання –це фразеологічний зворот, в якому є слова як з вільним, так і з фразеологічно пов'язаним значенням.

Таким чином, фразеологічними сполученнями ми називаємо фразеологізми, що у результаті одиничного зчеплення одного семантично перетвореного компонента. Для семантично подібних фразеологічних одиниць характерна аналітичність і збереження семантичної окремішності компонентів:

eine gemütliche Haut - хороший хлопець, *ein goldenes Herz haben* - у нього золоте серце.

Кількість фразеологічних поєднань дуже невелика, т.к. одинична сполучуваність одного з компонентів не є типовою в німецькій фразеології.

Наприклад, фразеологічна одиниця *eine (keine) glückliche Hand haben* відноситься до групи фразеологічних сполучень, т.к. виникла в результаті одиничного зчеплення одного компонента (Hand), який є семантично перетвореним, на відміну від розглянутих раніше груп, одиниці яких мають одиничну сполучуваність всього компонентного складу і семантична перетворення всього фразеологізму.

Фразеологічні вирази

Фразеологічне вираз - це стійкий у своєму складі і вживанні фразеологічний зворот, який не тільки є семантично членімою, але і складається цілком із слів з вільним значенням.

Тобто, фразеологічними виразами називаються такі одиниці, які за своєю граматичною структурою є предикативними поєднаннями слів і пропозицій. Тобто мова йде про прислів'я, приказки, афоризми та інших стійких судженнях, в яких відбилися трудової, моральний і життєвий досвід народу, практична філософія та людська мудрість. Наприклад, сюди належать:

-загальноживані прислів'я:

Das Gesicht verrät den Wicht - На злодієві шапка горить.

Lügen haben kurze Beine - У брехні короткі ноги.

- приказки, типу:

Die Zähne in die Wand hauen - покласти зуби на полицю, *und Bein frieren* - оклякнути від холоду.

- стійкі та відтворювані вигукі і модальні вирази:

Hand aufs Herz! - Поклавши руку на серце

Kein Bein! - Нічого подібного

також різні крилаті слова, слова античної літератури, Біблії, публіцистики:

im Auge - око за око (Біблія) *im Zahn* - зуб за зуб (Біблія)

Kein Bein! - Нічого подібного

Наведені вище розряди фразеологічних висловів показують 2 основні властивості фразеологічності: вони мають одиничну сполучуваність компонентів і специфічний різновид семантичного перетворення.

Висновки до 1 розділу

За тисячолітню історію у мові накопичилось величезна кількість виразів та словосполучень, які вийшли напрочуд вдалими та гарними. Так і виник особливий шар мови – фразеологія, сукупність сталих виразів, що мають самостійне значення. Добре знання будь-якої мови, в тому числі і англійської, неможливе без знання її фразеології. Знання фразеології значно полегшує читання як публіцистичної, так і художньої літератури.

Більше того, розумне та доречне використання фразеологізмів робить мову більш ідіоматичною. За допомогою фразеологічних виразів, які не перекладаються дослівно, а сприймаються переосмислено, підсилюється естетичний аспект мови. З допомогою ідіом, як з допомогою різних відтінків квітів, інформаційний аспект мови доповнюється чуттєво-інтуїтивним описом нашого світу, нашого життя.

Фразеологізми займають особливе місце серед інших одиниць мовної системи. Вони виникають у зв'язку з потребою виражальних засобів комунікації – вербального вираження почуттів, емоційних оцінок, засобів емоційного впливу, влучних характеристик людини, предметів, явищ тощо.

Фразеологізм виникає також у зв'язку з потребою конкретизації факту чи явища, яке названо словами. “Однак, характеризуючи вже названий предмет, фразема виділяє у ньому окремі сторони, грані, властивості й через них повторно його називає”. Тобто фразеологізм одночасно і називає, і характеризує явище чи

факт навколишньої дійсності, дає йому емоційну, морально-естетичну, динамічну та іншу оцінку.

Фразеологічні одиниці мають свою форму і зміст. І, розглядаючись як окремі самостійні частини мови, вони функціонують і протиставляються іншим мовним одиницям тільки в діалектичній єдності своєї форми і змісту. Фразеологізмам властиві такі диференційні ознаки: цілісне фразеологічне значення, компонентний склад, граматичні категорії, відтворюваність. Сукупність мовних одиниць, що характеризуються цими ознаками, становить предмет і обсяг фразеології як лінгвістичної дисципліни.

У сучасному мовознавстві відомі кілька типів класифікацій фразеологізмів, які прийнятні і для української фразеології. За семантичною злитістю компонентів розрізняють: а) фразеологічні зрощення; б) фразеологічні єдності; в) фразеологічні сполучення (класифікація В. В. Виногорова). До них додаються ще фразеологічні вислови (за класифікацією М. М. Шанського).

Фразеологізми широко використовуються в літературі всіх стилів. І грамотний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі того чи іншого фразеологізму. Без знання фразеології неможливо оцінити яскравість і виразність мови, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді просто і сенс всього висловлювання.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ СТАЛИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

2.1 Основні перекладацькі прийоми та їх характеристика

Головна мета перекладу-досягнення адекватності. Головна мета перекладу - досягнення адекватності. Основне завдання перекладача при досягненні адекватності - вміло призвести різні перекладацькі трансформації для того, щоб текст перекладу як можна більш точно передавав всю інформацію, укладену в тексті оригіналу.

Перетворення за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу, називаються перекладацькими трансформаціями. Однак термін «перетворення» неможна розуміти буквально: сам початковий текст «неперетвориться» втому сенсі, що він незмінюється сам по собі. Цей текст, звичайно, сам залишається незміненим, але на ряду з ним і на основі й огостворюється інший текст на іншій мові.

Трансформація - основа більшості прийомів перекладу. Вона полягає в зміні формальних (лексичні чи граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі.

В даний час існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій запропонованих різними авторами. Розглянемо деякі з них.

Л. К. Латишев дає класифікацію перекладацьким трансформаціям за

характером відхилення від міжмовних відповідників, в яких всі перекладацькі трансформації поділяються на:

- морфологічні – заміна однієї категоріальної форми іншою або ж кількома;
- синтаксичні – зміна синтаксичної функції слів і словосполучень;
- стилістичні – зміна стилістичного забарвлення відрізка тексту;
- семантичні – зміна не тільки форми вираження змісту, а й самого змісту, а саме, тих ознак, за допомогою яких описана ситуація;
- змішані – лексико-семантичні та синтактико-морфологічні

У класифікації Л. С Бархударова перекладацькі трансформації розрізняються за формальними ознаками: перестановки, додавання, заміни, вилучення.

При цьому Л. С. Бархударов підкреслює, що подібний поділ є значною мірою приблизним і умовним.

Перестановками називаються зміни розташування мовних елементів в тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу. Під замінами маються на увазі, як заміни при перекладі слів, частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку, так і лексичні заміни (конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація).

Додавання передбачають використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідників в оригіналі. Підопущенням мається на увазі опущення тих або інших слів при перекладі.

Деякі вчені розрізняють поняття «адекватності» та «еквівалентності» перекладу. Так, В.Н. Комісаров розглядає «еквівалентний переклад» як поняття неідентичний. Хоча і тісно пов'язані між собою. Термін «адекватний переклад», на його думку, має ширший сенс і використовується як синонім «хорошого» перекладу, тобто перекладу, який забезпечує необхідну повноту міжмовної комунікації в конкретних умовах. Термін «еквівалентність» розуміється В.Н.Комісаровим як смислова спільність прирівнюваних одна до однієї одиниць мови і мовлення.

За визначенням А.В.Федорова, адекватність – це «вичерпна передача смислового змісту оригіналу і повна функціонально-стилістична відповідність йому».

В процесі перекладу початковим є одиниці тексту оригіналу, а кінцевим – одиниці тексту перекладу. Таким чином, ми маємо справу як з текстами на початковій мові і на мові перекладу, так і з процесом перетворення тексту оригіналу в текст перекладу. Але і такий підхід виявився недостатнім. «Перекладацька діяльність по визначенню носить посередницький характер, оскільки її мета полягає в тому. Щоб зробити доступним для читачів перекладу повідомлення, зроблене автором оригіналу на іншій мові». Іншими словами, завдяки перекладу забезпечується можливість спілкування з людьми, що говорять на різних мовах, можливість міжмовної комунікації.

Для створення повноцінного перекладу перекладач повинен брати до уваги характерні особливості автора повідомлення (джерела інформації) і тих одержувачів (рецепторів) інформації, для яких призначалось повідомлення, їх значення і досвід, відбивану в повідомленні реальності, характер і особливості сприйняття людей, яким адресується переклад ті усі інші аспекти міжмовної комунікації, що впливають на хід і результат перекладацького процесу. Саме для цього при перекладі використовуються перекладацькі трансформації.

Трансформації можуть сполучатися один з одним, беручи характер складних комплексних трансформацій. Наприклад, З.Д. Львівська вважає, що між різними типами трансформацій немає глухої стіни, одні й ті ж трансформації можуть іноді являти собою спірний випадок, їх можна віднести до різних типів.

Отже, основне завдання перекладача при досягненні адекватності – вміло провести різні перекладацькі трансформації, для того, щоб текст перекладу як можна більш точно передав всю інформацію. Закладену в тексті оригіналу, при дотриманні відповідних норм мови перекладу.

Перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід відмовних одиниць оригіналу до одиниць перекладу, називаються перекладацькими (міжмовних) трансформаціями. Оскільки перекладацькі трансформації здійснюються з мовними одиницями, що мають план змісту і план вираження, то вони носять формальносемантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць.

Перекладацькі трансформації розглядаються в перекладі як прийоми перекладу, які може використовувати перекладач при перекладі різних текстів, в тих випадках, коли словникове відповідність відсутня, або не може бути використано в умовах даного контексту.

Залежно від характеру мовних одиниць, які розглядаються як вихідні в операції перетворення, перекладацькі трансформації можна поділити на лексичні, граматичні та лексико-граматичні (в них перетворення зачіпають одночаснолексичні і граматичні одиниці оригіналу, або є межуровневого, т. е. здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичним і навпаки).

До лексичним трансформаціям, найбільш часто вживаним в процесі перекладу відносяться: перекладацьке транскрибування і транслітерація; калькування та лексико-семантичні заміни: конкретизація, генералізація, модуляція і ін. Граматичні трансформації (морфологічні, синтаксичні) включають: синтаксичне уподібнення (дослівний переклад); членування пропозиції; об'єднання пропозиції; граматичні заміни (заміни підлягають форми слова, частини мови, члени речення) і ін.

Лексико-граматичними трансформаціями є: антонімічний переклад; конверсійна трансформація; адекватна заміна; метафоризація / деметафоризація; експлікація - описовий переклад / імплікація; компенсація; ідеомагізація / деідеомагізація і ін.

Транскрибування і транслітерація - Це прийоми перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою літермови

перекладу. При транскрибуванні відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації його граматична форма (буквений склад). Наприклад: Klaus - Клаус; Barbara - Барбара; Lubek - Любек.

Провідним прийомом в сучасній перекладацькій практиці є транскрипція зі збереженням деяких елементів транслітерації. Оскільки фонетичні та граматичні системи мов значно відрізняються один від одного, передача форми слова вихідної мови на мову перекладу завжди умовна і приблизна. Для кожної пари мов розробляються правила передачі звукового складу слова вихідної мови, вказуються випадки збереження елементів транслітерації і традиційні виключення з правил, прийнятих в даний час.

Калькування - Це прийом перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом заміни її складових частин - морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) - їх лексичними відповідниками в мові перекладу. Сутність калькування полягає у створенні нового слова або сталого поєднання в мові перекладу, що копіює структуру вихідної одиниці.

Уряді випадків використання прийому калькування супроводжується зміною порядку проходження калькуємих елементів. Нерідко в процесі перекладу транскрипція і калькування використовуються одночасно. Наприклад: transnational (англ.) - Транснаціональний; petrodollar - нафтодолари.

Лексико-семантичні заміни - Це прийом перекладу лексичних одиниць вихідної мови шляхом використання в перекладі одиниць мови перекладу, значення яких не збігається зі значенням вихідних одиниць, але може бути виведено з них за допомогою певного типу логічних перетворень. Основними видами подібних заміни є конкретизація, генералізація і модуляція - смислове розв'язання значення вихідної одиниці.

Конкретизація - Лексико-семантична трансформація, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення вихідної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово або словосполучення мови перекладу з

вужчим значенням. В результаті застосування цієї трансформації створюване відповідність і вихідна лексична одиниця виявляються в логічних відносинах включення - одиниця вихідної мови виражає родове поняття, а одиниця мови перекладу - яке у неївидове поняття. Наприклад: колектив заводу - робітники і службовці. Приконкретизації в первісну структуру вводиться додаткова диференційна сема: «учень - студент».

Генералізація - Лексико-семантична трансформація, при якій виконується заміна одиниці вихідного мови, що має більш вузьке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням. Це перетворення є зворотним конкретизації. прийомом генералізації доводиться користуватися, якщо в мові перекладу немає конкретних понять, аналогічних понять вихідної мови. Цей прийом допомагає перекладачеві виходити зі скрутного становища, коли він не знає позначення видового поняття на мові перекладу. Наприклад: банани, апельсини, ананаси - фрукти. При генералізації семантична структура змінюється за рахунок втрати диференціальної семи: «стіл - меблі, стілець - меблі».

Модуляція (Смислове, логічний розвиток) - лексико-семантична трансформація, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення вихідної мови одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці. Найбільш часто значення співвіднесених слів в оригіналі і перекладі виявляються пов'язаними причинно-наслідкових відносин.

При модуляції - логічному розвитку - семантична структура зазнає найбільших змін і може отримувати всі або майже всі нові компоненти: «нова стаття - останній успіх» (заміна всіх основних семантичних компонентів), «відповідальний - керівник» (заміна більшості компонентів). Логічний розвиток найбільш складний прийом, що вимагає певної майстерності від перекладача.

Його суть в заміні поняття іншим, не тільки, якщо ці поняття пов'язані один з одним як причина і наслідок, а й як частина і ціле, знаряддя і діяч і т.п. Наприклад:

«Нова платівка співака ...» - «останній успіх співака ...»;
 «Колишній відповідальний ...» - «колишній керівник ...»;
 «Домашнє виховання ...» - «сімейне виховання ...» і т. п.

Багато подібних відповідності зафіксовані в спеціальних словниках. Найчастіше такі переходи між взаємопов'язаними поняттями перекладачам доводиться знаходити заново в процесі перекладу, що і складає одну зі сторін їх творчості.

Синтаксичне уподібнення (Дослівний переклад) - граматична трансформація при якій синтаксична структура оригіналу перетворюється в аналогічну структуру мови перекладу. Ця «нульова» трансформація застосовується в тих випадках, коли у вихідному мовою та мовою перекладу існують паралельні синтаксичні структури.

Синтаксичне уподібнення може призводити до повної відповідності кількості мовних одиниць та порядку їх розташування в оригіналі та перекладі.

Членування пропозиції - Граматична трансформація, при якій синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на два чи більше предикативні структури мови перекладу. Трансформація членування призводить до перетворення простого пропозиції вихідного мови в складне речення мови перекладу, або до перетворення простого або складного речення вихідного мови в два або більше самостійних пропозиції в мові перекладу.

Граматична заміна - Граматична трансформація, при якій граматична одиниця в оригіналі перетворюється на одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням. Заміні може піддаватися граматична одиниця вихідної мови будь-якого рівня: словоформа, частина мови, член речення, пропозиція певного типу. У процесі перекладу завжди відбувається заміна форм вихідної мови на форми мови перекладу. Але граматична заміна, як трансформація, має на увазі не просто вживання в перекладі форм мови перекладу, а відмова від використання форм мови перекладу, аналогічних вихідним, так як вони не дозволяють

здійснити адекватний переклад. Заміна форм вихідної мови на інші, що відрізняються від них по виражається змістом (граматичному значенню) - в цьому суть цієї трансформації. Вельмипоширеним видом граматичної трансформації в парах мовнімецький / англійська та російська / білоруський є заміна частини мови.

Антонімічний переклад - Це лексико-граматична трансформація, при якій здійснюється заміна позитивної формив оригіналі на негативну в перекладі або, навпаки, негативною на ствердну. Це супроводжується заміною лексичної одиниці вихідного мови на одиницю мови перекладу з протилежним значенням.

Далі необхідно перейти до аналізу класифікацій перекладацьких трансформацій пропонованих різними вченими.

Фитерман А. М. та Левицька Т. Р. виділяють три типи перекладацьких трансформацій:

1. Граматичні трансформації. Сюди відносяться такі прийоми: перестановки, опущення і додавання, перебудови і заміни пропозицій.
2. Стилiстичні трансформації. До даної категорії можна віднести такі прийоми, як синонімічні заміни і описовий переклад, компенсація та інші види замін.
3. Лексичні трансформації. Тут потрібно говорити про заміну і додаванні, конкретизації і генералізації пропозицій, а також про опускання.

Наступний вчений, Швейцер А. Д., Пропонує ділити трансформації на чотири групи.

- Трансформації на компонентному рівні семантичної валентності мають на увазі застосування різного роду замін. Наприклад, заміна морфологічних засобів лексичними, іншими морфологічними, синтаксичними або фразеологічними та інші.
- Трансформації на рівні прагматичному полягають в наступних прийомах: перекладацькі компенсації, заміна тих чи інших стилістичних засобів іншими,

заміна алюзій (реалій) на аналогічні, а також інтерпретує, що пояснює переклад та перекладацькі компенсації.

- Трансформації, що здійснюються на референціальній рівні, - це конкретизація (або гипонимический трансформація), генералізація (гіпероніміческая трансформація), заміна реалій (інтергіпоніміческая трансформація), а також переклад з допомогою реметафорізації (сінедохіческая трансформація), метонимической трансформації, реметафорізації (заміни однієї метафори іншої), деметафорізації (заміни метафори її антиподом - неметафорой). Сюди ж належить та чи інша комбінація названих трансформацій і трансформації комплексні (наприклад, конверсивні).

- Трансформації на рівні стилістичному - компресія і розширення. Під компресією мається на увазі еліпсис, семантичне стяження, опущення надлишкових елементів і лексичне згортання.

Рецкер Я. І., Навпаки, називає лише два типи трансформацій. Цей лінгвіст каже про таких прийомах їх втілення, як:

- Граматичні трансформації у вигляді заміни частин мови або членів речення.
- Лексичні трансформації полягають в конкретизації, генералізації, диференціації значень, антонімічного перекладу, компенсації втрат, що виникають в процесі перекладу, а також в смисловому розвитку і цілісному перетворенні.

Аналіз названих лінгвістичних поглядів дозволяє зробити такий висновок: кожен із названих вчених (як практиків, так і теоретиків) має свою точку зору з питання трансформацій.

Наприклад, три види вбачають Фитерман і Левицька - стилістичні, граматичні, лексичні трансформації. Лінгвіст Швейцер веде розмова не про видах, але про рівні, що дозволяють скористатися прийомами трансформації. При цьому він вважає, що на стилістичному рівні можуть мати місце як граматичні, так і лексичні трансформації. Тобто на одному рівні можуть мати місце різні види трансформацій.

Однак всі дослідники демонструють однаковий набір прийомів реалізації трансформацій перекладацького плану. Так, різноманітні заміни - граматичні, реалій і ін., Генералізація і компенсація зустрічаються у всіх роботах. Якщо простежити за цим по конкретних прикладів, то стає очевидно, що Рецкер, Фитерман, Левицька відносять прийоми конкретизації і генералізації до лексичної різновиди трансформацій. Швейцер дає поняттям інші назви - гипонимический і гіпероніміческая трансформації - і позначає, що їх рівнем є референціальний. Ми ж вважає, що це явища лексичної трансформації. Фитерман А. М. та Левицька Т. Р. відносять прийом компенсації до стилістичної різновиди. Рецкер - до лексичної, а Швейцер - до прагматичного рівня.

Прийом граматичної заміни - це граматична різновид трансформацій (по Рецкер Я. І., Левицької Т. Р., Фитерман Т. Р.). Однак Швейцер А. Д. називає в даному випадку компонентний рівень.

Названі розбіжності є сусідами з явними подібностями всіх перерахованих концепцій. Так, все лінгвісти заявляють про те, що поділ трансформацій на типи і види - це умовність. Пов'язано це з тим, що деякі трансформації практично не зустрічаються поза поєднання з іншими трансформаціями, тобто не в чистому вигляді. Саме цей момент ріднить дані класифікації.

Але існують і інші точки зору. Наприклад, Миньяр-Белоручев Р. К. називав три види трансформацій - лексичні, граматичні, семантичні. До першого виду відносив прийоми генералізації і конкретизації; до другого - пассивизации, заміну частин мови і членів речення, об'єднання пропозицій або їх членування; до третього - метафоричні, синонімічні, метафоричні заміни, логічний розвиток понять, антонімічний переклад та прийом компенсації.

Концепція Комісарова В. Н. зводиться до таких видів трансформацій, як лексична і граматична, а також комплексна. Говорячи про лексичних трансформаціях, він називає транслітерацію, перекладацьке транскрибування, калькування, деякі лексико-семантичні заміни. Наприклад, модуляцію,

конкретизацію і генералізацію. Як граматичних трансформацій виступають дослівний переклад (або синтаксичне уподібнення), граматичні заміни (заміни членів речення, форм слова, частин мови) і членування пропозиції. Комплексні трансформації також можна назвати лексико-граматичними. Сюди відносяться експлікація (по-іншому, описовий переклад), антонімічний переклад та компенсація.

Бархударов Л. С., відомий лінгвіст, називав чотири типи перетворень (трансформацій), що мають місце в ході роботи над перекладом. Це перестановки, заміни, опущення і додавання.

Прийоми, використовувані при перестановці, - це зміна порядку розташування компонентів складного речення, а також зміна місця слів і словосполучень. До прийомів заміни Бархударов відніс компенсацію, синтаксичні заміни в структурі складного речення, заміну частин мови, компонентів пропозиції і словоформ, конкретизацію і генералізацію, членування і об'єднання пропозиції, заміну причини наслідком (і навпаки), антонімічний переклад.

Опущення і додавання мають відповідні типи трансформацій - опущення і додавання.

Ми переконалися, що Р. К. Миньяр-Белоручев ділить перекладацькі трансформації на три типи - семантичні, граматичні та лексичні - в залежності від того, який план початкового тексту слід перевести: формальний (зовнішній) або семантичний (смісловий). Характер елементів вихідної мови, на думку В. Н. Комісарова, дозволяє розділити трансформації також на три види: граматичні, лексичні та лексико-граматичні (комплексні). Бархударов Л. С. вважає, що можна виділити чотири види перекладацьких метаморфоз, що відбуваються при перекладі тексту.

Також необхідно підкреслити, що в системі Л. С. Бархударова перетворення генералізації і конкретизації, що відбуваються на лексичному рівні, відносяться до замінів, оскільки при цьому відбувається заміна елемента мови початкового

тексту. А у В. Н. Комісарова і Р. К. ці ж перетворення відносяться до лексичним трансформаціям. Дозамін ж, по Л. С. Бархударова, відносяться такі трансформації як об'єднання і, навпаки, членування пропозицій, заміни частин мови і членів речення. В. Н. Комісарів і Р. К. Миньяр-Белоручев відносять подібні прийоми до типу граматичних перетворень.

Класифікація перекладацьких трансформацій у В. Н. Комісарова і Р. К. Миньяр-Белоручева не збігається за всіма пунктами. Так, наприклад, В. Н. Комісарів вважає антонімічний переклад та компенсацію комплексними перетвореннями, а Р. К. Миньяр-Белоручев відносить вищевказані прийоми до семантичним трансформаціям. Для порівняння, Л. С. Бархударов відносить антонімічний переклад та компенсацію також до замін.

Класифікації вчених містять ряд прийомів перекладацької трансформації, які не знаходять відображення в інших класифікаціях. Так, Л. С. Бархударов і Р. К. Миньяр-Белоручев не відносять до способів перекладацьких перетворень виділяються В. Н. Комісарова прийоми транслітерації і транскрибування.

Однак, в загальному, кожен з учених, класифікуючи перекладацькі перетворення, розділяючи їх на типи на свою думку, має справу з одними і тими ж явищами.

Автори спільної праці, А. Б. Шевнін і Н. П. Серов, В своїй класифікації виділяють два основних типи перекладацьких перетворень:

- Лексичні трансформації, до яких вони відносять такі способи як, компенсація, антонімічний переклад, конкретизація, заміна причини слідством і генералізація.
- Граматичні трансформації, до яких вони відносять опущення, перестановки, додавання і транспозиції.

Навідміну від них, Л. К. Латишев виділяє шість типів перекладацьких перетворень:

1. Лексичні перетворення. До даного типу вчений відносить заміни лексем синонімами, залежними від контексту.

2. Стилiстичнi перетворення. В даному випадку вiдбувається трансформацiя стилiстичного забарвлення слова, що пiддається перекладу.
3. Морфологiчнi перетворення. Так само як перетворення однiєї частини мови в iншу або заміна її декiлькама частинами мови.
4. Синтаксичнi перетворення. До них дослiдник вiдносить трансформацiю синтаксичних конструкцiй (слiв, словосполучень i речень), змiна типу пiдрядних речень, змiна типу синтаксичного зв'язку, трансформацiю пропозицiй в словосполучення i перестановку придаткових частин в складнопiдрядних i складносурядних реченнях.
5. Семантичнi трансформацiї. У пiдручниках i монографiях з теорiї перекладу це явище також iменується як «смилове розвиток». У цю графу Латишев Л. К. вписує заміни деталей-ознак.
6. Трансформацiї змiшаного виду - це конверснiй трансформацiя i антонiмiчний переклад, по Л. К. Латишева.

Наступний вчений, Щетiнкін В. Е., Називає такi рiзновиди перекладацьких трансформацiй:

- Лексичнi. Сюди включенi конкретизацiя, антонiмiчний переклад, амплiфiкацiя, генералiзацiя, смилове узгодження, адаптацiя, компенсацiя, експлiкацiя.
- Стилiстичнi. Дослiдник переконаний, що даний вид перекладацької трансформацiї має єдиною спiльною прийомом, який називається модуляцiя.
- Граматичнi. В. Е. Щетiнкін роздiляє всi трансформацiї даного типу на чотири пiдтипи. Серед них - перестановки, опущення, заміни, додавання.

Якщо пiдводити пiдсумок вищенаведеним даними, то варто визначити, що, так чи iнакше, все трансформацiї, що стосуються перекладу зачiпають аспект авторського осмислення тексту. З цього впливають всi прийоми i всi види тих чи iнших перекладацьких трансформацiй. Головне правило перекладача усного жанру - слiдувати iнтуїтивного мови, головне правило письмового перекладача - залишатися в рамках стилю. Трансформацiя - продукт постiйної роботи, якiсть

якої залежить від рівня володіння мовою та здатністю перекладача адаптуватися до умов початкового тексту.

2.2 Тенденції перекладу сталих словосполучень в англійській мові

Переклад англійських фразеологічних одиниць на українську мову - складне завдання, в силу свого семантичного багатства, образності, лаконічності і яскравості. Фразеологія надає промові виразність, оригінальність, тому вона широко використовується в суспільно-політичній літературі, а фразеологічні одиниці невід'ємним компонентом життя.

При перекладі фразеологізму перекладачеві необхідно передати його зміст і відобразити його образність, знайшовши аналогічне вираз в мові перекладу і не загубивши при цьому з уваги стилістичну функцію фразеологізму. [10, 31]

По «шкалі не перекласти» або «важко перекладати» фразеологічні одиниці займають чи не перше місце.

Для адекватного перекладу фразеологічних одиниць перекладачеві необхідно:

- 1) знання в області фразеології;
- 2) розпізнавання фразеологізмів в тексті;
- 3) правильне сприйняття розпізнаної фразеологічної одиниці;
- 4) власне переклад, що передбачає передачу семантики і експресивно-стилістичних функцій сталих словосполучень. [4, 181]

В.Н. Комісаров зазначає, що для адекватного перекладу необхідно враховувати всі компоненти фразеологічних одиниць, властиві данній одиниці, а саме:

- 1) переносний або образний компонент значення фразеологізму;
- 2) прямий або предметний компонент значення фразеологізму, що становить основу образу;
- 3) емоційний компонент значення фразеологізму;

- 4) стилістичний компонент значення фразеологізму;
- 5) національно-етнічний компонент значення фразеологізму.

Однак, в цілому, можливості досягнення повноцінного словникового перекладу фразеологічних одиниць залежать в основному від співвідношень між одиницями вихідної мови (ВМ) і мови перекладу (МП). Можна виділити три варіанти подібних співвідношень [4, 183]:

1. ФО має в МП точне, яке залежить від контексту, тобто ФОВМ перекладається еквівалентом МП. В даному випадку має місце повне збіг лексичного складу ФО, її граматичної структури і стилістичного забарвлення.

Наприклад: *a dark horse* - «темна конячка»; *a Trojan horse* - троянський кінь; *the smiles of fortune* - посмішка фортуни, милість долі; *better late than never* - краще пізно, ніж ніколи; *to close one 's eyes on smth* - закрити очі на щось.

2. ФО можна передати на МП тією чи іншою відповідністю, звичайно з деякими відступами від повноцінного перекладу, тобто ФОВМ перекладається варіантом (аналогом). В даному випадку ФО збігаються за значенням і стилістичним забарвленням, але їх лексичний склад і граматична структура може відрізнитися.

Наприклад: *if you dance you must pay the fiddler* - любиш кататися, люби і саночки возити; *have one 's heart in one 's boots* - душа в н'яму нішла; *what the heart thinks the tongue speaks* - що на умі, те й на язиці; *у кого що болить, той про те і говорить*.

3. ФО не має в МП ні еквівалентів, ні варіантів, неперекладається в словниковому порядку, тобто ФОВМ передається іншими, нефразеологічними засобами. При перекладі початковий образ ФОВМ змінюється повністю і, як правило, ФОВМ втрачає свою метафоричність при переході в МП.

Наприклад: *to do somebody in the eye* - обманювати кого-то; *to break Priscian's head* - порушувати правила граматики; *let loose the dogs of war* - розв'язати війну; *a yellow dog* - підлий, боягузливий людина; *a hard row to hoe* - важке завдання, важка справа.

Влахов С. та Флорін С. в своїй книзі «Неперекладне в перекладі» поділяють всі способи перекладу ФО на два великі блоки: фразеологічний переклад (переклад ФО еквівалентом або варіантом МП) і нефразеологічний переклад (за допомогою нефразеологічних виразів, через відсутність фразеологічних еквівалентів і варіантів) . [4, 183]

Фразеологічний переклад передбачає використання в тексті перекладу стійких одиниць різного ступеня близькостю між одиницею ВМ і відповідної одиницею МП - від повного і абсолютного еквівалента до приблизного фразеологічного відповідності.

1. Абсолютний (повний) фразеологічний еквівалент - це фразеологізм на МП, за всіма показниками рівноцінний перекладній одиниці. Повинен володіти тими ж денотативним і конотативними значеннями незалежно від контексту, тобто між двома одиницями не повинно бути розходжень щодо змісту, стилістичної віднесеності, метафоричності і емоційно-експресивного забарвлення, вони повинні мати приблизно однаковий компонентний склад, мати однакові лексико-граматичні показники.

Наприклад: *The government holds the fate of General Motors and Chrysler in its hands.* - Доля компаній Дженерал Моторс і Крайслер знаходиться в руках уряду.
[4]

2. Частковий (неповний) фразеологічний еквівалент - це така одиниця мови, яка є еквівалентом, повним і абсолютним, співвідносно багатозначній одиниці в ВМ, але не у всіх її значеннях.

Наприклад: англійське вираз *a stalking horse* може вживатися в двох різних значеннях: 1) привід, відмовка; 2) підставну особу, підсадна качка.

Часткових еквівалентів порівняно небагато, тому що явище багатозначності менш характерно для фразеології.

3. Відносний фразеологічний еквівалент відрізняється від часткового тим, що відрізняється від вихідної ФО з якого-небудь з показників: різні складові компоненти ФО, невеликі зміни форми, синтаксичної побудови.

Наприклад:

This agreement could pave the way for similar agreements with General Motors and Chrysler. - Ця угода може підготувати ґрунт для аналогічних угод з компаніями Дженерал Моторс і Крайслер. [4]

Фразеологічний переклад найчастіше застосуємо до таких груп ФО:

а) інтернаціональна фразеологія - ФО, які увійшли в мову з історичних, міфологічних, літературних джерел, запозичувалися з мови в мову, або ж виникали у різних народів незалежно від інших внаслідок спільності людського мислення, близькості окремих моментів соціального життя, трудової діяльності, виробництва, розвитку науки і мистецтв. Багато з таких одиниць відносяться до крилатих виразів.

Серед ФО, що виникли на національній основі, можна виділити 2 групи: ФО, побудовані на одному і тому ж образі (*Achilles' heel* - *ахіллесова п'ята*, *слабке, легко вразливе місце*), і ФО, побудовані на різних образах (*a carrot and stick policy* - *політика "батога і пряника"*; *to cast sheep 's eyes at smb.* - *дивитися на кого-л. віддано, закохано, щенячими очима*), причому нерідко трапляється повна невідповідності метафоричності.

б) стійкі порівняння (*kind as an angel* - *добрий, як ангел*)

в) дієслівно-іменні сполучення. (*To introduce law* *- *внести законопроект*; *to voice one 's protest* - *заявити протест*).

Нефразеологічний переклад передає ФО за допомогою лексичних, а не фразеологічних засобів МП. До нього зазвичай вдаються при відсутності фразеологічних еквівалентів або варіантів в МП. Такий переклад не є абсолютно повноцінним: завжди є деякі втрати (образність, експресивність, конотації, відтінки значень):

1. Строго лексичний переклад застосовується тоді, коли дане поняття в одній мові позначено фразеологізмом, а в іншому - словом.

Наприклад:

Five years into this thing (the war with Iraq), we 're taking our eye off the ball. - *Протягом п'яти років, будучи залученими в цю війну, ми не беремо до уваги основну мету.*

2. Калькування (дослівний переклад) застосовують в тому випадку, коли іншими прийомами не можна передати ФО в цілісності її семантико-стилістичного і експресивно-емоційного значення, а з тих чи інших причин необхідно передати образну основу.

Передумовою для калькування є достатня вмотивованість значення ФО значеннями її компонентів. Калькування можна використовувати, по-перше, щодо образних ФО, головним чином фразеологічних єдностей, що зберегли досить свіжу метафоричність. По-друге, ряд прислів'їв, які не володіють підтекстом. По-третє, при передачі стійких порівнянь, але тільки переконавшись, що носій МП сприйме їх правильно.

Наприклад:

Fergie clearly backed the wrong horse here, leaving Ruud van Nistelrooy, Wayne Rooney and Cristiano Ronaldo all on the bench. - *Очевидно, що Фергі в даній ситуації поставив не на того коня, залишивши на лаві запасних всіх: і Руда ван Ністельроя, і Уейна Руні, і Кріштіано Рональдо.*

В даному прикладі ми дослівно переводимо фразеологічну одиницю іноземної мови, зберігаючи спортивну етимологію ФО, створюючи, таким чином, іронічний ефект.

3. Описовий переклад ФО зводиться до перекладу не самого фразеологізму, а його тлумачення (пояснення, порівняння, опис, тлумачення).

Наприклад:

Faltering stocks saved by the bell - Ринку цінних паперів допомогли втриматися на плаву іноземні інвестиції.

2.3 Специфіка перекладу сталих словосполучень у німецькій мові

Кожен перекладач повинен прагнути до перекладу фразеологізму фразеологізмом. Це основна вимога. Виконанням його досягається, як правило, найбільша рівноцінність у відтворенні фразеології оригіналу в перекладі. Однак іноді такий прийом неможливий: в мові перекладу може не виявитися понятійно рівного фразеологізму або він є, але не підходить за своїми стилістичними характеристиками.

У цьому розділі проведено аналіз методів перекладу різних типів фразеологізмів. У цьому розділі будуть проаналізовані деякі фразеологізми. Аналіз кожного фразеологізму полягає у визначенні методу при перекладі фразеологізму і ступеня адекватності перекладу.

Фразеологічні єдності

- *j-m. einsauswischen* – посадити будь-кого у калюжу, залишити когось у дурні; підлаштовувати гидоту.
- *Das ist ja albern, erklärte ich, vergnügt, dem Dicken eins auswischen zu können.*
- *Ну, це чиста дурниця, - не упустив я випадку вколоти товстуна.*
- *Це просто нерозумно, - заявив я, радіючи нагоди вколоти товстуна.*

У даному випадку при перекладі фразеологізму використаний метод модуляції, тому що дієслово *auswischen* перекладатися як прати (пил, написане з дошки); витирати, протирати. Фразеологізм *вколоти когось* більш адекватний, ніж запропоновані переклади даного фразеологізму.

- *jem. nichtausdenAugenlassen* - не зводити, не зводити очей
- *verrücktwerden* - сходити з розуму, збожеволіти

- *Der war vГ¶llig verrückt geworden und ließ sie nicht aus den Augen.*
- *Той ніби здурів і не міг відірвати очей від дівчини.*
- *Той немов зійшов з розуму і не спускав очей з неї.*

Дана пропозиція містить два фразеологізму. При перекладі першого, зберігаючи розмовний стиль, використовуємо одночасно лексичний метод (модуляцію) і стилістичний (емфатизацію), вживаючи просторічне вираз здуріти для збільшення експресії. При перекладі другого фразеологізму використовуємо метод модуляції.

Користується модуляцією і при перекладі першого фразеологізму. Обидва переклади адекватні, але другий більш точний, ніж перший, тому що тут збережена лексична структура.

- *Bescheid wissen - бути в курсі справи*
- *Um sieben holen wir sie ab. Sie weiß Bescheid .*
- *У сім заїдемо за нею. Вона в курсі.*
- *У сім ми заїдемо за нею. Вона попереджена.*

У першому перекладі ми зберігаємо фразеологізм, використовуючи метод модуляції. У другому застосовуємо експлікацію, описуючи фразеологізм своїми словами. Тому перший переклад фразеологізму більш адекватний.

- *jet. istetw. ganzegal - ні жарко (ні тепло) ні холодно, все одно*
- *Es wäre mir auch ganz egal, sagte ich.*
- *Мені це було б байдуже, - сказав я.*
- *Мені б це було абсолютно байдуже, - сказав я.*

У даному випадку ми не зберегли фразеологізм. В обох перекладах ми скористалися описовим перекладом, що говорить про неточність обох перекладів, але в цілому обидва переклади адекватні.

- *Die Sache ist erledigt - нісенька заснівана, питання вичерпано*
- *Damit wäre die Sache für mich erledigt gewesen.*
- *Цим питання було б вичерпано.*

- Цим питання було б вичерпано.

При перекладі цього фразеологізму використаний граматичний метод - дослівний переклад. Кожному слову німецького фразеологізму є еквівалент в українській мові, при цьому зберігається структура самого фразеологізму. Обидва переклади адекватні.

- *fertigwerdenmitetw.* - *Відповідати чиїмось силам, бути по плечу*
- *Mit Frauen werde ich schon fertig - es ist die Liebe, mit der ich nicht fertig werde.*
- *З жінками я можу розправитися швидко - це з любов'ю я розправитися не можу.*
- *З жінками я справляюся, а от з любов'ю - не можу.*

Дані переклади не точні з точки зору лексики, а стилістично - переклад відповідає оригіналу. В обох випадках використовується описовий переклад, що дозволило передати текст більш барвисто. З іншого боку, стилістична забарвлення фразеологізму має м'який відтінок, отже більш грубий дієслово розправитися буде ставитися до менш адекватному перекладу.

ganz und gar - *ні дати ні взяти, досконалий*

- *Die Musik verzauberte den Raum.Sie war wie Stjdwind, wie eine warme Nacht, wie ein gebauschtes Segel unter Sternen, ganz und gar unwirklich, diese Musik zu B«Hoffmanns ErzGohlungenB».*
- *Музика зачарувала зал. Вона була як пекучий вітер, як тепла ніч, як повний вітрило під зорями, вона була досконалою фантастикою - ця музика до «Казок Гофмана».*
- *Музика до "Казок Гофмана" зачарувала зал. Вона була як південний вітер, як тепла ніч, як роздувся вітрило під зорями, зовсім не схожа на життя.*

Ці переклади різні. У першому перекладі ми використовуємо метод модуляції, однак, не застосовуючи фразеологічний еквівалент. У другому перекладі, використаний метод експлікації, причому передається більш барвиста

літературна мова, тому другий переклад більш адекватний. Також автор використовує при перекладі пропозиції метод компенсації, пересуваючи вираз музика до "Казок Гофмана" на більш ранню позицію.

- *verstört aussehen* - немає особи, стурбований
- *Aber es war Frau Zalewski. Sie sah verstört aus.*
- *Виявилось - пані Залевська. Вигляд у неї був переляканий.*
- *Але це була пані Залевська. Вона виглядала дуже засмученою.*

Жоден з перекладів не переказує фразеологізм фразеологізмом. В кожному перекладі використовується описовий переклад для збереження стилю. Але перший переклад є більш адекватним, тому що прикметник *verstört* більш експресивне забарвлення, що вимагає стиль.

- *sich in der Gewalt haben* - взяти себе в руки, проявити самовладання
- *Gottfried hatte sich rasch wieder in der Gewalt.*
- *Втім, Готтфрід швидко опанував себе.*
- *Готтфрід швидко опанував себе.*

У даних перекладах не переведено фразеологізм фразеологізмом. Використаний метод опису. Переклади адекватні, але не точні.

- *ausjem. Hackfleisch machen* - стерти в порошок, знищити
- *Sei du ruhig, Theo, erwiderte ich, aus dir werden wir beim Rennen am Sechsten schon Hackfleisch machen.*
- *Мовчи, Тео, - відповіля, - шостого числа на гонках ми з тебе котлету зробимо.*
- *Вже ти помовч, Тео, - заперечив я. - Шостого числа на гонках ми тебе обробив під горіх.*

У першому випадку перекладено з використанням лексичного методу перекладу - калькування. Ми замінили слово *Hackfleisch* (дослівно, рубане м'ясо) на лексичне відповідність в українській мові - котлета. У другому прикладі ми

скористалися лексико-граматичної трансляцією - експлікацією. Перший переклад більш адекватний.

- *Hals G̃ber Kopf* - стрімголов
- *jet. einfallen* - прийти в голову, взбрести на розум
- *Im Fr̃jhjah r 1924 bin ich einmal Hals G̃ber Kopf aus Rio de Janeiro abgereist, nur weil mir einfiel , daG̃ hier der Flieder bl̃jhen m̃jsse.*
- *Навесні 1924 я стрімголов кинувся сюди з Ріо-де-Жанейро тільки тому, що мені спало на думку, що тут, має бути, цвіте бузок.*
- *Навесні тисяча дев'ятсот двадцять четвертого року я, як шалений, знявся з місця і приїхав з Ріо-де-Жанейро додому - загадав, що в Німеччині скоро повинна зацвісти бузок.*

У цьому реченні міститься два фразеологізму. У першому перекладі ми в обох випадках використали метод модуляції, відшукавши відповідні фразеологізми в українській мові. У другому перекладі в обох випадках ми застосували описовий переклад, пояснюючи своїми словами дані фразеологізми. Тому перший переклад краще і адекватніше, тому що збережено структуру і стиль пропозиції.

- *Hand aufs Herz* - поклавши руку на серце
- *Neulich der Preis war ein Wunschtraum von Ihnen. Also Hand aufs Herz, was kostet der Wagen?*
- *Ціна, яку ви мені недавно назвали, - ваша нездійсненна мрія. Отже, поклавши руку на серце, скільки коштує машина?*

Використан метод модуляції, вживши відповідний фразеологізм. Цей переклад адекватний.

- *sichetw. zuHerzennehmen* - приймати близько до серця
- *Frau Zalewski begann pl̃tzlich zu weinen. « Nehmen Sie es sich nicht zu sehr zu Herzen», sagte ich. «Es ist ja doch nichts dran zu G̃ndern.»*

- *Фрау Залевські раптово розридалася. «Не приймайте все це так близько до серцяВ», сказав я. В«Все одно вже нічого не виправиш.»*

У цьому перекладі використаний дослівний переклад. Збережено структуру словосполучення. Переклад адекватний.

- *GeldwieHeuhaben - кури не клюють*
- *Auf einmal rauchte er. Sogar Corona-Coronas - er miГute Geld wie Heu haben.*
- *Раптом з'ясувалося, що він курить. І навіть В«КоронуВ» - грошей у нього, видно, кури не клюють.*

У перекладіпереведено фразеологізм фразеологізмом, використовуючи при цьому метод модуляції. Переклад адекватний.

- *bis auf die Knochen - до глибини душі*
- *Ich stand beschГmt da, und, verdammt, ich war gerГhrt bis auf die Knochen.*
- *Я стояв серед них збентежений і, чорт би мене забрав, розчулений до глибини душі.*

В цьому перекладізастосовано лексичну трансляцію - метод модуляції. Переклад адекватний.

- *bis in die Knochen - до мозку кісток, до кінця віку*
- *«So was lebt natГrlich», sagte ich. «Lebt und ist gesund bis in die Knochen. Zum Kotzen! »*
- *- І ось такі, звичайно, живуть, - сказав я. - Живуть і здорові до мозку кісток. Ех, до чого ж все гидотно.*

Даний фразеологізм має два еквівалента в українській мові. Переклад адекватний і зберігає розмовний стиль мовлення.

- *nicht aus dem Kopf gehen - не вилазити з голови*
- *Ich dГste vor mich hin und versuchte zu schlafen. Doch das Bild von Frau Hasse ging mir nicht aus dem Kopf.*
- *Мене охопила дрімота, і я намагався заснути. Але образ фрау Хассе не переставав мене турбувати.*

У даному випадку застосовано описовий метод перекладу.

- *die Ohren spitzen - тримати вухо гостро, наостричь вуха*
- *Das Telefon schrillte. Alles spitzte die Ohren.*
- *Різко задзвонив телефон. Всі наострили вуха.*

При перекладі фразеологізму застосовано метод модуляції. Переклад адекватний.

- *seinen Ohren nicht trauen - не вірити своїм вухам*
- *Ich traute meinen Ohren nicht. Da war er ja endlich, der richtige Ton!*
- *Я не вірив своїм вухам. Нарешті прорізався істинний тон!*

В цьому випадку застосовано дослівний метод. Фразеологізм збережений. Переклад адекватний.

- *Pleite machen - сісти на мілину, розоритися*
- *Inzwischen aber hatte der Mann, dem der Wagen gehört, Pleite gemacht, und der Wagen war in die Konkursmasse gekommen.*
- *З'ясувалося, що людина, якій належала машина, тільки що збанкрутував і автомобіль пущений з молотка разом з рештою майном.*

Цей фразеологізм перекладений за допомогою описового методу, тому що не має відповідного фразеологізму в українській мові, тому він у перекладі не збережен. Проте переклад повністю передає думку в оригіналі, отже перекладає адекватний.

- *den dGmmsten Quatsch reden - нестинісенітницю*
- *Mach, was du willst - steh kopf, rede den dGmmsten Quatsch, prahle wie ein Pfau, singe vor ihrem Fenster, nur eins tu nicht; sei nicht sachlich!*
- *Роби що хочеш - стій наголові, нестинісенітницю, хвалився, як павіан, співай у неї підвікнами, уникай тільки одного - не будь діловим!*

У своєму перекладі використав метод модуляції, при цьому зберігши фразеологізм. Але переклад є адекватним.

Фразеологічні сполучення:

- *sich bemerkbar machen* - давати про себе знати
- *Ich saß nur so dabei und konnte mich wenig bemerkbar machen ; höchstens einmal eine Schüssel reichen oder Zigaretten anbieten.*
- *Я ж був начебто порожнього місця і нагадував про своє існування, лише передаючи тарілку або пропонуючи сигарету.*

У даному реченні при перекладі фразеологізму використано лексичний метод перекладу, а саме модуляцію, підбравши в українській мові відповідний фразеологізм.

- *Leben verspielen* - втратити життя, скласти голову
- *Der geheimen Bruderschaft, die lieber verkommt, als daß sie Karriere macht, die das Leben lieber verspielt, zerbröckelt, verliert, als daß sie das unerreichbare Bild betriebsam verfolgt oder vergißt.*
- *Тя належиши до таємного братства, члени якого швидше загинуть, ніж зроблять кар'єру, швидше програють, розпиляють, втратять своє життя, але не посміють, віддавшись суєті, спотворити або забути недосяжний образ.*

Цей фразеологізм переведено методом модуляції. Переклад адекватний.

- *um Gottes willen* - заради Бога
- *Holen Sie Eis, um Gottes willen , schicken Sie zur nächsten Kneipe, und telefonieren Siesofort dem Arzt!*
- *Заради бога, добудьте льоду, пошліть в найближчий трактир і негайно зателефонуйте лікарю!*

Використан метод модуляції, підбравши в українській мові відповідне стійке словосполучення.

- *jem. macht Karriere - робитикар'єру*
- *Der geheimen Brüderschaft, die lieber verkommt, als daГу sie Karriere macht, die das Leben lieber verspielt, z erbrГ¶ckelt , verliert, als daГу sie das unerreichbare Bild betriebsam verfГ¶lscht oder vergiГут.*
- *Tu член таємної братства, яке швидше здохне, ніж стане робити кар'єру, яке швидше програє, профінтіт, профукає своє життя, ніж спотворить або забуде недосяжний образ.*

Даний фразеологізм перекладенодослівним методом. Фразеологізм і структура збережені. Переклад адекватні.

- *kindisch werden - впадативдитинство*
- *Das ist der berühmte Galgenhumor der Zurückbleibenden, Liebling, - sagte Pat. Hier oben wird man kindisch, - meinte Antonio entschuldigend.*
- *Це і є, милий, горезвісний гумор шибеників - доля тих, хто залишається, - сказала Пат.Так, люди тут часто впадають у дитинство, - вибачаючись зауважив Антоніо.*

Використан метод модуляції і збережено фразеологізм. Однак застосовано також метод додавання, вставивши іменник люди. Переклади є адекватним.

- *Radau machen - шуміти, скандалити*
- *Der Schmied wollte Radau machen ; er hatte gesehen, daГу hier Bierflaschen erstritten werden konnten.*
- *Коваль, помітивши пляшки з пивом, почав було скандалити.*

Даний фразеологізм переведено описовим методом.

- *ein BGjndel Nerven sein - бути як клубок нервів*
- *KГ¶ster blickte ruhig auf die StraГуe, ich schaute gelangweilt in die Luft; und Lenz, obschon er ein BGjndel Nerven war, zog eine Zeitung hervor und tat, als ob es nichts Wichtigeres fГјr ihn gГ¶be, als gerade jetzt zu lesen.*
- *Кестер спокійно дивився на дорогу, я, нудьгуючи, вступився в простір, а Ленц, хоча до цього часу він вже перетворився на суцільний клубок*

напружених нервів, дістав газету і заглибився в неї, немов для нього зараз не було нічого важливіше.

У даному прикладі було використано дослівний переклад з елементами методу додавання. У цілому переклад адекватний.

- *in Gottes Namen* - з богом
- «*In Gottes Namen*», *brummte er.*
- *Допоможи вам бог!* - *Пробурмотів він.*

При перекладі даного фразеологічного поєднання скористалися методом модуляції. Переклад адекватний.

- *in sich haben* - *бути що треба, підходити*
- *Die Schweinerippchen hatten es in sich. Ich aГu zwei groГue Portionen, und auch Patrice Hollmann aГu bedeutend mehr, als ich ihr zugetraut hatte.*
- *Реберцябулиця* *отреба.* *Я з'їв дві великі порції, тай Патріція Гольман досягла успіху значно більше, ніж я міг припустити.*

Переклад в даному випадку був здійснений методом модуляції. Переклад фразеологізму збережений. Переклад адекватний.

Фразеологічні вирази:

- *aufs Geratewohl* - *робити що-небудь на авось*
- *Es blieb mir nichts Гjbrig, ich muГute aufs Geratewohl vom Leder ziehen.*
- *Мені більше нічого не залишалося робити, і я пустився навмання.*

Переклад був здійснений методом опису, де просто був передан зміст даного фразеологізму.

- *nichts Halbes und nichts Ganzes* - *німеніце*
- «*Bin ich auch nicht*», *murmelte sie.*

«*Was bist du denn?*»

«*Nichts Halbes und nichts Ganzes. Ein Fragment ...*».

- *А я і не закохана, - пробурмотіла вона.*

А хто ж ти?

Так, ні те ні се. Якийсь фрагмент ...

Був застосований метод модуляції, підібравши український фразеологізм «ні те ні се».

- *Hals-und Beinbruch!* - Ні пуху ні пера; *ruhig wie eine Schildkröte werden* - бути спокійним як удав
- *Beim Startschuss wurde er sofort ruhig wie eine Schildkröte.* «Also los, Hals-und Beinbruch!»
- *Ми знали, що після стартового пострілу він стане спокійний, як удав.- Ну, пішли! Ні пуху ні пера!*

У даному уривку також є два фразеологізму. Перший фразеологізм переведено дослівним методом, що є точним, але не зовсім адекватним з точки зору фразеології української мови. Другий фразеологізм переведено методом модуляції.

- *in tausend Scherben* - *вщент*
- *Sowas Ungeschicktes. Es fällt mir einfach aus der Hand und ist auch gleich in tausend Scherben.*
- *Вічно як слон. Бачиш - вислизнуло з рук вщент.*

Для цього фразеологізму було використано описовий метод, чим вдалося зберегти розмовний стиль, де виражений відтінок обурення. Переклад є адекватними.

- *wie der Bräutigam der Braut harren* - *чекати з нетерпінням, як наречений наречену*
- *Komm, lieblicher Brieftaschenbesitzer! Wir harren deiner wie der Bräutigam der Braut!*
- *Гряди, про люб'язний володар гаманця! Ми чекаємо тебе, як наречений наречену.*

Даний фразеологічний вираз перекладено дослівним методом. Переклад адекватний.

- *ihmH Г¶ren und Sehen verging* - у нього в очах почорніло
- *Ihre Augen funkelten, und sie fiel jetzt Гјber den BГockker her, daГь ihm HГ¶ren und Sehen vergin g.*
- *Її очі блищали, і тепер вона так люто обрушилася на булочника, що у нього потемніло в очах.*

При перекладі цього фразеологічного обороту використано метод модуляції, що дозволило зберегти фразеологізм.

Висновки до розділу 2

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з німецької та англійської мов на українську перекладач повинен вміти користуватися різними видами перекладу:

1 Еквівалент, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що збігається з англійським або німецьким зворотом за змістом, і по образній основі.

2 Аналог, тобто такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому або англійському, але по образній основі відрізняється від нього повністю або частково.

3 Описовий переклад, тобто переклад шляхом передачі змісту англійського або німецького звороту вільним словосполученням. Описовий переклад застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналоги.

4 Антонімічний переклад, тобто передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки.

5 Калькування. Метод калькування застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виділити образну основу фразеологізму, або коли англійський або німецький зворот не може бути перекладений за допомогою інших видів перекладу.

6 Комбінований переклад. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення англійського або німецького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, дається калькований переклад, а потім іде описовий переклад та український аналог для порівняння.

Допускаючи повне або часткове калькування в окремих випадках, перекладач виключає будь-яку можливість використання буквалізмів, тобто

невиправданих дослівних перекладів, що спотворюють зміст німецьких фразеологізмів або не відповідають нормам сучасної української мови.

Дуже важливим при перекладі є поняття трансформацій. Не дивлячись на те, що дотепер поняття трансформації трактується лінгвістами неоднозначне, в загальному вигляді, перекладацька трансформація визначається як перетворення, за допомогою якого можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу.

Серед трансформацій, не дивлячись на існуючу різноманітність класифікацій, більшість лінгвістів виділяють два основних види: граматичні і лексичні. Причому, треба враховувати той факт, що часто ці види поєднуються одна з одною.

Необхідність граматичних трансформацій викликається, в першу чергу, відмінністю в структурі двох мов, яке виявляється в повних або часткових неспівпаданнях. Лексичні трансформації потрібні через лексичні неспівпадань різної семантичної структури мов, тобто неспівпаданням значень слів, різній сполучуваності або відсутність слів відповідного значення в мові, на яку робиться переклад, або із-за відмінностей у вживанні слів. Як правило різні трансформації здійснюються одночасно, тобто поєднуються одна з одною - перестановка супроводжується заміною, граматичне перетворення - лексичним і т.д.

Уміння легко і вільно ними користуватися - застава адекватного перекладу.

Використання перекладацьких трансформацій, впершу чергу, диктується передачею початкового змісту, виразом думки оригіналу. Перекладач жодним чином не повинен прагнути зберегти оригінал.

Трансформації потрібні, щоб дотримати «правильність» мовних норм, щоб мова перекладача сприймалася як «грамотна мова».

Фразеологічні одиниці широко використовуються в літературі всіх стилів, грамотний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі того або іншого фразеологізму. Без знання фразеології неможливо оцінити яскравість і

виразність мовлення, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді просто й зміст усього висловлювання.

ВИСНОВКИ

Фразеологія - надзвичайно складне явище, вивчення якого вимагає свого методу дослідження, а також використання даних інших наук - лексикології, граматики, стилістики, фонетики, історії мови, історії, філософії, логіки й країнознавства тощо.

Фразеологічні одиниці мають свою форму і зміст. І, розглядаючись як окремі самостійні частини мови, вони функціонують і протиставляються іншим мовним одиницям тільки в діалектичній єдності своєї форми і змісту. Фразеологізмам властиві такі диференційні ознаки: цілісне фразеологічне значення, компонентний склад, граматичні категорії, відтворюваність. Сукупність мовних одиниць, що характеризуються цими ознаками, становить предмет і обсяг фразеології як лінгвістичної дисципліни.

На прикладі розглянутих фразеологізмів можна чітко уявити наскільки різноманітні по своїй семантиці й виразності фразеологічні одиниці сучасної англійської та німецької мови. Завдяки літературним творам письменників і поетів, з історії та культури різних країн світу в англійську та німецьку мови прийшла величезна кількість фразеологізмів. Так і виник особливий шар мови – фразеологія, сукупність сталих виразів, що мають самостійне значення добре знання будь-якої мови, в тому числі англійської та німецької, неможливе без знання її фразеології.

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з німецької та англійської мов на українську перекладач повинен вміти користуватися різними видами перекладу:

1 Еквівалент, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що збігається з англійським або німецьким зворотом за змістом, і по образній основі.

2 Аналог, тобто такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому або англійському, але по образній основі відрізняється від нього повністю або частково.

3 Описовий переклад, тобто переклад шляхом передачі змісту англійського або німецького звороту вільним словосполученням. Описовий переклад застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналоги.

4 Антонімічний переклад, тобто передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки.

5 Калькування. Метод калькування застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виділити образну основу фразеологізму, або коли англійський або німецький зворот не може бути перекладений за допомогою інших видів перекладу.

6 Комбінований переклад. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення англійського або німецького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, дається калькований переклад, а потім іде описовий переклад та український аналог для порівняння.

Не дивлячись на те, що дотепер поняття трансформації трактується лінгвістами неоднозначне, в загальному вигляді, перекладацька трансформація визначається як перетворення, за допомогою якого можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія / Л.Г.Авксентьев. – Харків, 1983. – 137с.
2. Авксентьев Л.Г. Семантична структура фразеологічних одиниць сучасної української мови та особливості її формування/ Л.Г. Авксентьев // Мовознавство. - 1988. – №3. – С. 77 – 83.
3. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей / И.С. Алексеева . – М.: Высш. образование, 2004. – 368с.
4. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології / М.Ф. Алефіренко. – Харків, 1987. – 210с.
5. Алимов В.В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации / В.В.Алимов .– М., 2005. – 225с.
6. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии / Н.Н. Амосова. – М.: Высш. шк., 1989. – 263с.
7. Антрушина Г.Б., Афанасьева О.В. Лексикология английского языка / Г.Б. Антрушина. – М.: Высш. образование, 1988. – 288с.
8. Арбекова Т.И. Лексикология английского языка/ Т.И. Арбекова. – М.: Высш. шк., 1997. – 240с.
9. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка / И.В. Арнольд .– М.: Высш. шк., 1973. – 303с.
- 10.Архангельский В.Л. Устойчивые фразы в современном русском языке/ В.Л. Архангельский. – Ростов-на-Дону, 1964. – 193с.
- 11.Береговская Э.М. Об определении и классификации синонимов/Э.М. Береговская. - 1962. – №8. – С. 63 – 80.
- 12.Берловська В.Д., Гребінник Г.Ю. Англійська загальнонаукова лексика і фразеологія/ В.Д. Берловська. – Харків, 2006. – 165с.

13. Білоноженко В.М., Гнатюк І.С., Винник В.О. Фразеологічний словник української мов: В 2-х т /В.М. Білоноженко., І.С. Гнатюк., В.О. Винник. – К.: Наукова думка, 1993. – 369с.
14. Будз О.М. Критерії визначення антонімів/О.М. Будз // Іноземна філологія/ Львів, 1978. – 198с.
15. Бурлакова В.В. Основы структуры словосочетания в современном английском языке/В.В. Бурлакова. – Ленинград, 1975. – 565с.
16. Василюк І.М. Фразеологізми як одиниці міжмовної комунікації/ І.М. Василюк. – 2004. – №17. – С. 102 – 105.
17. Ващенко В.С. Фразеологізація компаративних зворотів/ В.С. Ващенко. – 1975. – №4. – С. 34 – 40.
18. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке/ В.В. Виноградов. – М., 1986. – 342с.
19. Виноградов В.В. Лексикология и лексикография/В.В. Виноградов. – М., 1977. – 254с.
20. Гак В.Г. Фразеология, образность и культура/В.Г. Гак. – М., 1988. – С. 159 – 169.
21. Демський М.Т. Системні зв'язки у сфері фраземіки/ М.Т. Демський. - 1991. – №7. – С. 21 – 31.
22. Дубовин М.И. Русские фразеологизмы в картинках/М.И. Дубовин. – М., 1980. – 75с.
23. Єрченко П.Г. Класифікація фразеологічних одиниць/П.Г. Єрченко. – 1994. – 155с.
24. Жуков В.П. Семантика фразеологічних оборотів / В.П. Жуков.- М.: Просвітництво, 1978.
25. Завьялова В.М. Граматика німецької мови / В.М.Завьялова, І.В.Извольская. - М.:Черо,1997.

- 26.Кашеева М.А., Пошакова И.С. Практическая лексикология/М.А. Кашеева., И.С. Пошакова . – М.: Просвещение, 1974. – 196с.
- 27.Колісник І.В. Крилаті вислови та фразеологізми на уроках мови/ І.В. Колісник. - Диво слово, 2006. – №5. – С. 15 – 26.
- 28.Корунець І.В. Теорія і практика перекладу/І.В.Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 448с.
- 29.Корунець Л. Словник літературознавчих термінів/Л.Корунець. – К., 1988. – 276с.
- 30.Кунин А.В. Английская фразеология/А.В. Кунин. – М., 1990. – 276с.
- 31.Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь/А.В.Кунин. – М.: Русский язык, 2005. – 356с.
- 32.Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка/А.В.Кунин. – М.: Высш. школа, 1986. – 122с.
- 33.Ларін Б.О. Фразеологія та лексикографія/ Б.О. Ларін. – К.: Наукова думка, 1989. – 307с.
- 34.Матвіяс І.Г. Діалектна основа лексики і фразеології в українській літературній мові/ І.Г. Матвіяс. - Мовознавство, 2007. – №2.– С. 28 – 37.
- 35.Мокиєнко В.М. Славянская фразеология/В.М. Мокиєнко. – М., 1989. – 98с.
- 36.Никитин М.В. Лексическое значение слова/ М.В.Никитин. – М.: Высш. шк., 1983. – 127с.
- 37.Онкович Г.О. Фразеологізми як національно-культурний компонент/Г.О. Онкович. - Диво слово, 1994. – №4. – С. 35 – 46.
- 38.Редін П.О. Типи системних зв'язків фразеологічних одиниць у мові/ П.О. Редін//Мовознавство, 1994. – №4 – 5. С. 50 – 52.
- 39.Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови/ Л.Г. Скрипник. – К., 1973. – 759с.
- 40.Смирницкий А.И. Лексикология английского языка/А.И. Смирницкий. – М., 1956. – 236с.

- 41.Смит Л.П. Фразеология английского языка/Л.П. Смит. – М., 1959. – 387с.
- 42.Удовиченко Г.М. Фразеологічний словник української мови/Г.М. Удовиченко. – К., 1984. – 410с.
- 43.Чернишова І.І.Фразеология сучасного німецької мови/ І.І. Чернишова. - М.: 1970.
- 44.Южченко В.Д. Народження і життя фразеологізму/В.Д. Южченко. – К.: Рад.школа, 1988. – 144с.
- 45.Ухтомский А.В. Английские фразеологизмы в устной речи/А.В. Ухтомский. – М., 2005. – 451с.
- 46.Фалькович М.М. Лексический минимум по английскому языку/ М.М. Фалькович – М.: Высш. шк., 1964. – 339с.
- 47.Федуленкова Т.Н. Фразеология и типология./Т.Н. Федуленкова.– К., 2005. – 281с.
- 48.Alekhina A. Semantic Groups in English Phraseology/A.Alekhina. – Minsk: Высш. шк., 1978. – 248с.
- 49.Baranov A. Idioms from a Cognitive Perspective/A.Baranova. – М., 1999. – 110.
- 50.Korunets' L. Theory and Practice of Translation/ L.Korunets. - Vinnytsia:Nova Knyha, 2003. – 255с.
- 51.Kunin A. V. English-Russian Dictionary of Idioms/A.V. Kunin. – М., 2005. – 503с.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 79 с., 51 джерел.

Об'єктом дослідження є сталі словосполучення, що піддаються певним перекладацьким трансформаціям під час перекладу з англійської та німецької мов українською.

Головною метою дипломної роботи є виявлення основних функцій і особливостей вживання сталих словосполучень в англійських і німецьких текстах, а також дослідження специфіки перекладу сталих конструкцій на українську мову.

Основні методи дослідження, що були використані в даній роботі: комплексний перекладознавчий аналіз з огляду на історію розвитку українського та закордонного перекладознавства; порівняльний аналіз наукової та критичної літератури відносно даної теми.

Теоретичний розділ показує основні теоретичні принципи фразеології, основні ознаки фразеологічних одиниць, підходи до класифікації фразеологізмів в англійській та німецькій мовах.

Практичний розділ представляє собою аналіз проблеми перекладу англійських та німецьких фразеологізмів, способи їх перекладу, трансформації, які використовуються при перекладі.

Наукова новизна дипломної роботи полягає у створенні порівняльної характеристики перекладу сталих словосполучень з англійської та німецької мов та проведенні паралелей між двома іноземними мовами та українською.

Практична значимість роботи полягає у можливості застосування результатів дослідження для розв'язання практичних проблем пов'язаних з англо-німецьким перекладом.

Ключові слова: ФРАЗЕОЛОГІЯ, ФРАЗЕОЛОГІЗМ, СТАЛІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ, СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ.

SUMMARY

Diploma paper: 79 p., 51 sources.

The object of the research are fixed expressions, which are translated by translation transformations from English and German to Ukrainian.

The main purpose of the research is to identify main functions and peculiarities of fixed expressions use and research of translating fixed expressions into Ukrainian.

The main methods of research are complex translation analysis connected with Ukrainian and foreign translation studies, comparative analysis of scientific and critical literature according to the topic.

The theoretical section shows the main theoretical principles of phraseology, the main features of phraseological units, classification of idioms in English and German languages.

The practical section represents the analysis of translation problem of English and German idioms, methods of their translation and transformations used in their translation.

The scientific novelty of the diploma investigation consists in making comparative characteristic of idioms translations from English and German languages.

The practical value of the present research is possibility to implement the results of present research to solve practical problems connected with English and German translation.

Key words: PHRASEOLOGY, IDIOMS, METHODS OF TRANSLATION, TRANSLATION TRANSFORMATIONS.